

655

BENKOVCE

v premenách času

1363-2018

Benkovce v premenách času

K 655. výročiu prvej písomnej zmienky o obci

1363 - 2018

Benkovce v premenách času

Zostavovateľ:	Ing. Viera Pavlišková
Autori:	Mgr. Martin Michálek Ing. Viera Pavlišková Mgr. Katarína Hladká Mgr. Petronela Gaduš Oľšavová Ing. Miroslav Stanovčák Ľubomír Baník Anna Zemanová Emília Ivanková Jozef Dudáš ml.
Jazyková úprava:	Mgr. Martin Michálek
Prepis textov:	Emília Ivanková
Fotografie:	Ľubomír Baník, Viera Pavlišková, Emília Ivanková, Milan Fuňák, rodinné archívy
Informátori:	Štefan Baran, Anna Butalová, Margita Olachová, Margita Ragančíková, Anna Zemanová
Autor kresieb:	Jozef Tkáč
Archívne materiály:	Štátny archív v Prešove Pracovisko Archív Vranov nad Topľou
Tlač:	Ofseta, Vranov nad Topľou
Grafická úprava:	Stanislav Višňovský
Vydal:	Obec Benkovce 2018

„Projekt podporený z rozpočtu
Prešovského samosprávneho kraja“

Obsah

Príhovor starostky obce	5
Benkovce v toku času	6
Martin Michálek	
Duch Benkoviec	7
Martin Michálek	
Živá história	9
Katarína Hladká, Martin Michálek	
Typické priezviská Benkovčanov	14
Katarína Hladká, Martin Michálek	
Architektúra Benkoviec	15
Miroslav Stanovčák	
Výstavba a rozvoj obce po roku 2008	21
Viera Pavlišková, Emília Ivanková	
Z histórie školstva v Benkovciach	24
Martin Michálek, Katarína Hladká, Petronela Gaduš Olšavová	
Rok na dedine - ľudová kultúra, zvyky a tradície	28
Petronela Gaduš Olšavová	
Zo športového diania v Benkovciach	44
Lubomír Baník, Jozef Dudáš ml., Katarína Hladká	
Staré aj nové záľuby Benkovčanov	52
Katarína Hladká, Ján Ješko, Viera Pavlišková, Anna Zemanová	
Čím sú Benkovce zaujímavé	55
Emília Ivanková, Viera Pavlišková, Anna Zemanová	

Vážení Benkovčania, milí priatelia, rodáci !

Dostáva sa Vám do rúk v poradí druhá publikácia o živote a rozvoji obce Benkovce, vydaná pri významnej príležitosti 655. výročia prvej písomnej zmienky o našej obci.

Niektó múdry povedal: „Niet národa bez histórie“. Benkovce majú svoju históriu, a bohatú. 655 rokov existencie obce Benkovce je pozoruhodnou históriou. A my ju chceme zachovať pre budúce generácie. Nech sa informácie, príbehy, zvyky a tradície tu zapísané odovzdávajú z pokolenia na pokolenie, aby deti našich detí vedeli, ako sa žilo v dobách minulých. Táto kniha si nenárokujú na úplnosť o našich Benkovciach. Vybrali sme do nej veci, ktoré by Vás mohli zaujať. Zamerali sme sa predovšetkým na nové skutočnosti, doteraz

neznáme, ktoré nájdete v kapitole o živej histórii, školstve, či ľudovej kultúre. Mnohí z Vás tam nájdú svoje vyznania rodnej hrude, zabudnuté spomienky. Aj napriek tomu, a nebol to ani náš úmysel, že sme nespomenuli všetko, čo sa v našej malej obci odohralo pred druhou svetovou vojnou a po nej a tiež za posledných desať rokov, má publikácia vysokú výpovednú a historickú hodnotu. Súčasťou publikácie sú aj zaujímavé fotografické zábery tváre našej obce a jej obyvateľov. Predstavujú čitateľovi nielen históriu, ale aj súčasnosť a názorne ukazujú zmeny, ktoré priniesol každodenný život.

Moja veľká vďaka patrí nadšencom Mgr. Martinovi Micháľkovi, Mgr. Kataríne Hladkej, Mgr. Petronele Gaduš – Olšavovej, Ing. Miroslavovi Stanovčákovi a Emílii Ivankovej, ktorí mi pomohli zostaviť túto publikáciu, viedli rozhovory s najstaršími pamätníkmi, preskúmali archívne materiály a nechali tu kus seba.

Srdečná vďaka patrí aj Vám všetkým za odhodlanie žiť tu, v Benkovciach a naďalej spoločne zveľaďovať našu krásnu obec. Želám Vám veľa zdravia, šťastia, nech vás Pán sprevádza a ochraňuje na Vašich cestách. Prajem Vám príjemné čítanie.

*Ing. Viera Pavlišková
starostka obce*

Benkovce v toku času

Čas je neúprosný, beží si po svojom, bez ohľadu na ľudí či prírodu. Ľudia starnú, spoločnosť sa mení, aj dediny sa menia. Staré zaniká, prichádza nové. Menia sa ľudia, bývanie, oblečenie, architektúra, celkový vzhľad sídel... Ľudia žijú s novým, na staré sa zabúda. Všetko to platí i pre naše Benkovce. Mnohí ľudia však majú snahu staré uchovať, pripomínať si ho. A práve pre všetko toto sa v našej obci zorganizovala v máji 2017 výstava Benkovce v toku času. Správy o nej boli uverejnené aj v článkoch vo Vranovských novinkách a v Benkovských novinách.

Výstavu otvorila riaditeľka HZOS Anna Gdovinová

Pôvodne sa zamýšľalo, že to bude výstava fotografií z minulosti obce – z jej niekdajšieho výzoru a zo života jej obyvateľov v minulých časoch. Vlastniť fotoaparát však nebolo kedysi bežné, takže fotografií sa zo začiatku nenazbieralo veľa. Organizátori výstavy na čele s pani starostkou Ing. Vierou Pavliškovou sa rozhodli, že vystavia to, čo ľudí obklopovalo kedysi, s čím žili, čo im život uľahčovalo, s čím pracovali, čo si obliekali, prosté, ukážu všetko, čo sa ešte zachovalo na povalách, v skladoch, čo dnes často zavadzia. Život je dnes iný ako kedysi, staré veci už netreba, vyhadzujú sa. Dnes mladí ľudia už všeličo nepoznajú, často nevedia, čo sa za pomenovaním skrýva, na čo mnohé veci slúžili.

Na výstave bolo vidieť všeličo: staré roľnícke náradie, niekdajšie oblečenie, starý riad, remeselnícke pomôcky a nástroje, no všetko možné. Cenné bolo to, že vystavovatelia k exponátom dali menovky s archaickými pomenovaniami, čo malo veľkú informačnú hodnotu pre mladých návštevníkov. Zhromaždilo sa nakoniec aj hodne fotografií – najstaršia z roku 1930. Boli na nich zábery obce, domov, zo športu, svadieb. Cenné boli aj písomné doklady, niektoré ešte v maďarčine z čias Rakúsko-Uhorska, iné sa dotýkali vyst'ahovalectva. Keďže Benkovčania sú známi tvorcovia, vystavené boli aj výrobky z dreva, maľby, kreslené obrazy, výrobky ručných prác, kraslice, rozličné zbierky. Najstarším vystaveným exponátom bol rádioprijímač z roku 1920 a mažiarik z roku 1921. Výstava umožnila starým pamätníkom pospomínať na svoju mladosť, mladým priblížila život ich predkov a ich obce v minulosti.

Vzácnym exponátom výstavy bola kompletná zbierka vydaných čísel Benkovských novín, ktoré tento rok majú už 20. ročník. Naše obecné noviny vznikli v čase búrlivého rozvoja vydávania obecných novín v našom regióne. Mnohé postupne zanikli. S potešením môžeme konštatovať, že naše vydržali doteraz. Sú odrazom a obrazom života Benkovciac za posledných 20 rokov a budú vzácnym archívnym dokumentom v budúcnosti.

Výstava Benkovce v toku času ukázala, že je čo vystavovať z minulosti našej obce. A navyše je zvrchovaný čas priblížiť realie minulosti, pamätníci sa totiž mívajú, staré veci netreba, sme obklopení obrovským množstvom súčasných výrobkov, ktorých ponuka je masívna. A ešte doplníme, že zmeny v našej obci, v našom regióne, ale i na celom našom Slovensku boli neuveriteľne rýchle, v podstate za života jednej generácie sa prešlo od slamených striech k dnešným panským domom, od krojov k dnešným moderným a módnym oblekom, od vozov k množstvám osobných áut, od kopy ku kombajnom, atď.

Je nutné vracat' sa ku koreňom, možno sme poslední, ktorí ešte môžeme všetky zmeny zachytiť a zdokumentovať. Jednou z možností bola aj výstava Benkovce v toku času a bude ňou aj vydanie tejto publikácie.

Duch Benkovciac

Pred dvadsiatimi rokmi som bol napísal do Benkovských novín článok Duch Benkovciac. Ako Nebenkovčan som v ňom po rokoch poznania benkovských detí v Základnej škole v Slovenskej Kajni a spolužitia s Benkovčanmi najmä v turistickom klube Inovec opísal svoje poznanie duše a ducha Benkovciacov. Chcem ešte pripomenúť, že do kontaktu s existenciou Benkovciac som prišiel pred rokmi vtedy, keď si môj krajan z nášho mesta na západe Slovenska zobral za manželku Benkovcianku. No a potom, hrou osudu (tiež za tým treba vidieť ženu) som sa dostal pôsobiť ako učiteľ do už spomenutej susednej Slovenskej Kajne.

Ako sa mi javil vtedy, a myslím, že to platí aj dnes, javil duch miesta – genius loci Benkovciac a Benkovciacov? Aké sú Benkovce, akí sú Benkovciacania? Ako sa javia ony i oni človeku, ktorý sa na ne môže dívať s nadhľadom?

Benkovce sú už na pohľad trochu iné ako väčšina tunajších obcí, sú akési pravidelnejšie, vzhľadnejšie. Možno to súvisí s ich priamou líniou pozdĺž hlavnej cesty, s upravenosťou predzáhradok, fasád domov, ohrád, vybielených mostíkov, so súbežným chodníkom, kolmosťou a súbežnosťou vedľajších ulíc. Dedina proste nie je rozhádzaná, má systém.

O vzhľadnosti obce sa pravdaže najviac pričiňujú jej obyvatelia. Benkovčan je človek rozhladený, činný, talentovaný, aktívny, k vzdelaniu otvorený, spolkársky. Zdá sa, že si vôbec nemyslí, že spolky sú čertove volky. Povest' o benkovských aktivitách chovateľských, pestovateľských či turistických prenikla už do širšieho sveta. Benkovčan zrejme nemá rád stratený, nevyužitý čas, bolo by mu to asi ľúto. Preto čosi chová, čosi pestuje, upravuje predzáhradku, dvor, zájde si na turistickú akciu a keď by už naozaj nemohol nič robiť, aspoň sa môže s potešením dívať na výsledky svojej práce, na svoje alpínium, na svoje zajace, kaktusy, natretú ohradu, či hoci len na pekne skosený trávnik. Jeho čínorodost' mu to všetko umožňuje.

Pri všetkom spomínaní je dost' zaujímavé, že Benkovce nemajú doteraz vo svojich dejinách nejaké významné osobnosti, nevisí tu doposiaľ žiadna pamätná tabuľa. Odpoveď je možná v tom, že kedysi na rozvoj ľudí neboli vhodné podmienky. Dokladom môjho tvrdenia je iste osobnosť vášho rodáka prof. Dr. Štefana Ješka, ktorý v priaznivejších pomeroch amerického vysťahovalca dosiahol značné méty. Alebo čo by za iných podmienok svojej mladosti dosiahol dnes už zosnulý pán Baník, ktorého si ja nesmierne vážim pre jeho schopnosti, zručnosti, mnohorakú talentovanosť. Verím, že tento názor zdieľajú všetci tí, čo pána Baníka poznali. Bol to človek s veľkým srdcom, ochotný pomôcť druhým, isté je, že v iných podmienkach mladosti by bol z neho pri jeho schopnostiach a nadaní vyrástol možno univerzitný profesor.

Ešte môžem povedať, že z dlhých rokov môjho pôsobenia na ZŠ v Slovenskej Kajni som si odniesol poznanie, že medzi najlepšimi žiakmi školy sa každoročne zjavovalo hodne benkovských detí. Môžeme konštatovať, že Benkovce mali vysokoškolačkov skôr ako iné obce v regióne, a aj dnes ich počet je potešiteľný. Aj z tohto faktu vyplýva, že i v budúcnosti bude v Benkovciach dost' ľudí, ktorí budú ochotní a schopní čosi zorganizovať, zariadiť alebo sa hoci len pridať k zdarnému dielu pre seba i svoju obec. Keby tak ešte Benkovce boli väčšie, lebo asi malosť je ich problémom, limitom, zrejme práve malosť bráni ešte väčším aktivitám v najrôznejších oblastiach. Dá sa asi povedať, že niektoré skutočnosti sa aj v Benkovciach menia oproti stavu na prelome tisícročí. Spomeňme aspoň fakt, že značná časť schopných vyštudovaných mladých ľudí sa nevracia do svojich Benkoviev, ostáva vo svete, v našom či v cudzom. Možno raz budú obci chýbať, či už aj chýbajú. Ale tento sociologický jav je platný pre celé Slovensko. K zmenám dneška dodajme aj fakt, že aj iné obce (napr. Sedliská) dnes vynikajú upravenosťou svojich domov a predzáhradok.

Možno si vy, právi Benkovčania, poviete, že nie je všetko tak a také, ako sa tu píše, lebo aj my sme všelijakí, aj nám sa niekedy nedaria spoločné veci, nie všetci sa vždy pridajú, asi aj u nás vzrastá individualizmus. Čo by sme my vedeli o sebe navzájom povedať! Ale predsa len, posúďte, milí Benkovčania, tieto úvahy. Vidíte sa v nich?

Živá história

V tejto kapitole sme sa vybrali na expedíciu v čase a preniesli sme sa do minulosti prostredníctvom spomienok našich rodákov, ktorých životná skúsenosť a múdrosť pomáha nám všetkým spoznávať korene nášho milovaného domova, našich Benkoviec. Názvy chotárov tvorili základ orientácie človeka po celý život späť s prírodou. Život na gazdovstve pri dorábaní každodenného chleba nútil každého člena rodiny, a tým aj všetkých obyvateľov obce k tomu, aby poznali názvy chotára – honov, kde vlastnili roztrúsené kúsky zeme. Aké chotárne názvy súvisia s Benkovicami? Ako na ne spomínajú naši najstarší občania?

Z poznámok bývalého učiteľa Mgr. Martina Michálka, ktorý dlhé roky pôsobil ako učiteľ v Základnej škole v Slovenskej Kajni, sa dozvedáme chotárne názvy Benkoviec, ktoré v roku 1984 vypracovali žiačky Dana Baníková (14r.) a Iveta Kasardová (14r.). Nasledovné názvy im poskytli informátori Anna Baníková (36r.) a Jozef Baník (41r.): *Inoc, Veľké štvorce, Malé štvorce, Pod hrušku, Lacovka, Zahumne, Verehovka, Na vyhoňoch, Majir, Žarnova debra, Malý Hrun, Veľký Hrun, Řihová lúčka, U tove, Veľče debry, Gazdovský les a Karchovik.*

Na niektoré z týchto miest si zaspomínali pani Margita Ragančíková a pán Štefan Baran, ktorý vo svojich spomienkach pridáva ešte jeden chotárny názov: Šfamov kút.

Řihov sad

Vedeli ste, že máme v Benkovciach Řihov sad? Staršia generácia si pod týmto názvom predstaví Řihovu lúčku. Benkovčania tak volajú lúku, ktorá sa nachádza v lese nazývanom „Polec.“ Dostanete sa k nej, keď pôjdete cestou za potôčikom, ktorý končí na uličke oproti kostolu. Z oboch strán ho strážia majestátne topole a približne po jednom kilometri začína les. Ďalej popri potôčiku sa na pravej strane nachádza studňa. Asi 20 metrov vyššie studne je Řihov sad. Keď sa vyberiete tým smerom a objavíte pri jarku kamennú studňu (je zarastená, je ťažké ju nájsť) ste na dobrej ceste. V minulosti volali pozemok pri potôčiku „Barnanin.“ Cez tento pozemok sa pred desiatkami rokov z hájenky (súč. horáreň) z Řihovho sadu ponáhľala do školy pani Margita Ragančíková, rod. Řihová. V zime dokonca na lyžiach, na ktoré si hocikedy rada zaspomína.

Zo spomienok pani Margity sa dozvedáme, že predtým sa lúka, na ktorej v hájenke bývali s bratom a rodičmi, volala Polec. **„Otec bol lesníkom, a tak sme tam bývali. Ja som sa tam narodila.“** – spomína pani Ragančíková. O živote v čarokrásnom prostredí prírody rozpráva s láskou a veľkou radosťou v očiach. Každý deň videli niekoľko jeleňov, ktoré sa často pásli pri ich domove. Mali aj plevňu a maštal, keďže sa starali o niekoľko kráv. Mama bola vo včelárskom spolku, pri hájenke bol pčelník (súč. včelín), ktorý tvorilo aj 20 úl'ov. Pani Margita spomína na plné vedrá medu, ktoré pomáhali nosiť rodičom. Veľkú časť pozemku tvoril sad, v ktorom mali jablone, hrušky či slivky.

Vodu zo začiatku nemali, tak chodievali prať s mamkou ku potôčiku. S úsmevom vraví: **„Keď som uvidela myš, hneď som vedela, že tam bude veľa malých**

hadíkov, ktoré sme museli z plachty povytriasat’.“ Teraz by si už pani Margita nevedela predstaviť život v lese. Keď bola asi ôsmačkou v základnej škole, presťahovali sa s rodičmi do Benkoviec, kde si postavili dom. Bolo to asi v roku 1958. Najradšej si spomína na cestu do školy. Zbožňovala jazdu na lyžiach z hájenky až ku škole. S nadšením rozpráva, ako jej otec zhotovil prvé lyže zo sudového dreva. Potom ju rodičia prekvapili a na Vianoce jej dali nové lyže, ktoré mali už aj viazanie. Spomína na vyučovanie, ktoré bolo popoludní. Vtedy prespávala u Kužmových.

Majir

Snáď každý Benkovčan vie, kde sa nachádza Majir. Porozprával nám o ňom pán Štefan Baran. Majir sa nachádza neďaleko Benkoviec, na ceste v smere Benkovce – Sedliská, medzi Benkovcami a lesom Inoc, na ľavej strane v smere do Sedlísk. Z rozprávania p. Barana vieme, že išlo o majetok veľký asi 30 ha, ku ktorému patrila osamostatnená budova. P. Baran spomína: **Majir patril tým najbohatším ľudom, ktorí mali obrovský majetok.**” Spomína si na p. Vargoviča, ktorý tam žil so svojou ženou p. Ješkovou a synmi Jožkom a Štefanom. S Majirom sa mu viaže spomienka na chlapca Štefana: **Štefan raz s puškou išiel ku Ondave a pri vode uvidel líšku. Ako sa snažil prebrodiť rieku pomocou pušky, stalo sa nešťastie. Puška bola nabitá a vystrelila. Chlapca zasiahla tak nešťastne, že zomrel.** P. Baran si spomína aj na ďalšieho majiteľa. Po smrti p. Vargoviča sa p. Ješková vydala druhý raz za p. Uchaľa, s ktorým mala synov Janča a Paľka. Spomína na to, aký bol p. Uchaľ pracovitý a ako svedomito sa o Majir staral a tiež dodáva, že p. Uchaľ bol “pristaš” – čiže sa priženil do Benkoviec. Tiež si spomína, že za 2. svetovej vojny Majir nevypálili, Nemci sa stiahli do Gazdovského lesa, na Majir si chodili po jedlo. Majir mal tiež strategickú polohu, keďže bol nad dedinou a pri vode.

Inoc, Šľamov kút, Lacovka, Brežina

Inocou Benkovčania odjakživa nazývali les, ktorý je medzi Benkovcami a Sedliskami. P. Baran si spomína na smutnú príhodu: **Po vojne išli parobci rozobrať míny do Inoci, jedného z nich mína zabila a videl som, ako ho na voze potom viezli domov do Benkoviec. Chlapec bolo od Bilých – Zoščákovej Márie syn.** Ako p. Baran spomína na vojnu, vynára sa mu jedna spomienka za druhou a my už teraz vieme, že to nie je naša posledná návšteva. Čo všetko zažili staršie generácie okrem tvrdej driny na gazdovstve, ako vraví p. Baran: **Na jar, jak še obľekl’i na robotu, ta na ješeň še vyzľekl’i,** tak zažili úskalia vojny, keď sa museli strachovať o holý život. **“Keď spustili sirénu a zahlásili, že o 17hod. bude evakuácia, že všetci musíme odísť z dediny. Celé gazdovstvo a dom, ktorý rodičia sami postavili, tu museli zanechať a keď sa po vojne vrátili, celá dedina bola vypálená. Prideme domov a náš dom už nestál. Všetko bolo preč.”** P. Baran ďalej spomína na smutnú príhodu, ktorá sa stala po vojne Benkovčanovi, a to otcovi p. Jána Fuňaka. Neďaleko Benkoviec, na Domaši, bol nemecký bunker, v ktorom bola na rozbuške uviazaná puška. Ako otec p. Fuňaka potiahol, rozbuška vybuchla a zomrel.

V smere Benkovce – Sedliská, na začiatku Inoci, keď odbočíte doľava, sa

nachádza **Šľamov kút**. Táto časť patrila Židom, ktorí žili vtedy v Benkovciach. Chodilo sa tadiaľ do Tova. Židom tam patrilo les aj pozemky. **“Do Lacovky sa odjakživa chodievalo na hríby a v Brežine sa kravy pásli.”** S Brežinou sa p. Baranovi vynára spomienka: **“Raz še vracal cigán z Čičavy domov a še tu opil. Jak išol už do tej Brežiny, bola už cma, a tak še cigán bál, ta poslal chlapca po dakoho. I cigán v tej Brežine zamarznul”**.

K ďalším chotárnym názvom sa p. Baranovi neviažu žiadne spomienky, no sme radi, že sme mali príležitosť osobného stretnutia. Pani Ragančíková a pán Baran zažili inú dobu ako my, majú za sebou životné skúsenosti, ktoré aj týmto spôsobom môžeme priblížiť ďalším generáciám.

Veríme, že mladšia generácia už bude vedieť, kde sa nachádza Řihov sad, Majir či Šľamov kút. Pretože mali by sme poznať našu rodnú obec, jej okolie a ľudí, ktorí v nej žijú. Aby sme tak mohli našim deťom ukázať, že nám záleží na našej milovanej domovine, z ktorej pochádzajú naši dedovia či naše babky, naši otcovia a mamy. Odkiaľ pochádzame my.

Pani Margita Ragančíková s mamou

Pohl'ad na Malý a Veľký Inovec

Ako videli a vidia svoju obec mladí Benkovčania

V časoch môjho pôsobenia na Základnej škole v Slovenskej Kajni v rámci slohovej výchovy mali žiaci aj tému Pokus o náladový opis. V nej sa mali pokúsiť opísať podľa zásad náladového opisu zviera, rastlinu, kraj, obec. V tomto opise treba používať umelecké prostriedky (metafory, personifikácie, zdrobneniny, epitetá, prirovnania) a subjektívny prístup, teda opísať vec tak, ako sa javí autorovi.

Je zaujímavé, že benkovskí žiaci (najmä dobrí žiaci) si veľmi radi (častejšie ako žiaci z iných obcí) brali za námiet svojho opisu svoju dedinu, či rodný kraj. Roky som sledoval, že mnohí mladí Benkovčania sa veľmi pekne vyjadrovali o svojej obci, prejavovali k nej vrúcny vzťah, všimli si pozoruhodnosti, ktoré dospelí ani nevidia, personifikovali (zľuďšťovali) mnohé veci a objekty v obci.

Z množstva múdrych a krásnych myšlienok zo slohových úloh benkovských žiakov som pred dvadsiatimi rokmi pripravil do Benkovských novín článok s názvom Ako vidia svoju obec mladí Benkovčania. Môžeme vysloviť mienku, že bude dobré pripomenúť si pohľad jednej generácie Benkovčanov na svoju rodnú obec. Na záver pridáme aj pár pekných myšlienok súčasných žiakov. Prečítajte si teda, milí čitatelia – starší i mladší - myšlienku o svojej obci.

V čase písania slohov (t.j. pred dvadsiatimi-tridsiatimi rokmi) u mňa najväčší dojem zanechala práca Petra Božika, z ktorej vám žiaľ citovať nemôžem, nemám ju už k dispozícii. Veľmi pekne si v nej všimal obec ako celok, domy, park a najmä veľmi pekne opísal gaštan rastúci pri kostole. Mám dojem, že práve jeho opis sa stal vzorom pre ďalších.

Martin Ivanko už názvom svojej práce veľa o obci povedal. Nazval ju „Dedina bielych mostíkov“. Písal: „Každý si svoj mostík pred Veľkou nocou vybieli.“ Ďalej hovoril: „Keď zablúdime pohľadom cez strechy domov, na jednej strane uvidíme tmavo-zelené lesy, na druhej strane lúky a polia.“ Na záver sa vyznal: „Je to dedina môjmu srdcu blízka. Je zo všetkých najkrajšia.“

Veľmi milo a obrazne sa o svojej obci vyjadrila Eva Kozáková. Je pre ňu „hniezdom, z ktorého som vyrástla, bolo vystlané perím i tŕním“, rieka Ondava bola pramienkom vlasov z mora, domy jej pripomínali huby po daždi, čisté, poukladané, nenápadné, vzácne pre rodákov. Ďalej zacitujeme doslovne: „Domy svojimi očami zo skla hľadia na cestu a sledujú život. Tribúna na ihrisku povzbudzuje naše družstvo. Zeleň vyniká najmä v strede obce. Smutná vŕba narieka nad ľuďmi, ktorí si nevedia vážiť svoju dedinu. Susedmi parku sú kostol a škola. Chodník je ušľapaný prváčkymi, druháčkymi, tretiačkymi i štvrtáčkymi nožičkami. Už trinásť rokov mi rastie moja láska k dedinke Benkovce.“

Pre Moniku Feriovú boli Benkovce malé, ale krásne, najkrajšie boli zelené hory a zvlášť „jar je tu krásna, najmä keď vtáci svojím letom vyšívajú oblohu.“

Marošovi Polakovičovi bola jeho obec útulnou dedinkou, „koľko je tu ukrytej krásy, prechádzajúci turisti si to ani nevšimnú.“

Beáta Bujdovšová napísala: „V tichom a prekrásnom údolí sa rozprestiera moja dedinka. V zime je oblečená do bieleho, v lete si dá pestré šaty. V parku sa vypína sťa švární junáci skupina mladých smrekov. Dedinka vytvorila pre mňa miesto krás.“

Jozefovi Kužmovi Benkovce umožnili utešený, fantastický pohľad, páčili sa mu pre útulnosť a malebnosť.

Rado Plakovič písal o potôčiku, ktorý vyviera za dedinou v lesíku a „za našim domom vteká do Ondavy“.

Častým objektom žiackych opisov bol gaštan rastúci pri kostole. Martine Rusinkovej sa na jar prebúdzať zo zimného spánku a keď rozkvitol, bol to podľa nej strom s najkrajšími kvetmi a pripomínal jej rozsvietený vianočný stromček. Bol pre ňu hotovým zázrakom prírody. „Treba ho chrániť“, dodala.

Renáta Macíková konštatovala: „V tichom pokojnom údolí medzi korunami starých stromov čupí dedinka môjho bydliska.“ Písala ďalej o krásach prírody a na záver svojho slohu sa vyznala: „Všetko to, čo by som nerada stratila, či vymenila, od narodenia ma s tým spája neuveriteľne pevné puto ťažko roztrhateľné, a to preto, lebo s pribúdaním mojich rokov stáva sa čoraz pevnejšie. Milujem svoj domov.“

Ľubica Olšavová nás uistovala: „prekrásna je príroda v mojej dedinke. Najkrajšie je tu v jeseni, keď sa stromy oblečú do rôznofarebných šiat.“ Podobné myšlienky mal aj Róbert Mihalenko.

Katarína Puškárová si za najpozoruhodnejší objekt obce volila smutnú vŕbu v parku. „Vždy keď sa vraciam domov, už z ďaleka na mňa dlhými rukami volá stará pani Vŕba.“

Lucia Olšavová nám predstavovala Benkovce ako kráľovstvo, kde najkrajším občanom je pán Gaštan. Ďalšími jeho obyvateľmi boli pre ňu stromy, domy, kostol. Krásne bolo jej záverečné vyznanie, v ktorom, dúfajme, hovorila za všetkých

Benkovčanov: „Všetci ľudia, ako aj ja, máme túto dedinu radi, pretože v nej žijeme od narodenia, nebudeme sa môcť s ňou rozlúčiť, lebo taká je len jedna.“

Zaujímavú myšlienku vyslovil Rastislav Bajus: „Moja dedina je to miesto, kde som po prvýkrát vyslovil slovo mama.“ Až rozprávkovo sa vyjadroval, že kostol patrí k domom dediny ako mesiac ku hviezdíčkam. Krásne je Rastislavovo konštatovanie: „Keď sa odniekiaľ vraciam, ako by moja dedina na mňa volala „Vitaj doma!“ Ľudia podľa neho žili v obci ako včeličky.

Výber opisov sme vtedy ukončili myšlienkami Kataríny Lancošovej: „Takýmto miestom, v ktorom prežívam krásne roky svojej mladosti, je pre mňa dedina Benkovce. Pri vchode do dediny našu pozornosť upúta kamenná kaplnka so sochou Panny Márie s Ježišom v náručí. Ochranné ruky nad ňou držia dva mohutné gaštany.“ Krásny nápad mala Katarína pri spomienke na ihrisko. Personifikuje: „Vypínajúca sa veľká železná tribúna drží palce domácim hráčom.“

V závere článku sa vtedy konštatovalo, že v množstve krásnych vyznaní mladých Benkovčanov by sa dalo pokračovať. Videl som vtedy v nich nádej, že raz ktorýsi z nich rozšíri svoje vyznania tak, že vydajú aj za knihu o Benkovciach a Benkovčanoch. Na úplný záver článku som sa vrátil ešte raz ku Kataríne Lancošovej. Tá svoj sloh vtedy skončila takto: „Mám rada svoju dedinu a priala by som si, aby sa páčila všetkým, čo cez ňu prechádzajú.“ K tomu už ani nebolo čo dodať.

V Benkovciach vyrástli nové generácie žiakov. Všeličo sa zmenilo. Mgr. Katarína Hladká, terajšia učiteľka slovenčiny, sa niekoľkých opýtala, ako oni vidia svoju obec.

Z myšlienok Kamily Uhrínovej odcitujeme: „Čo pre mňa znamenajú Benkovce? Benkovce pre mňa znamenajú domov. Je to miesto, kde som prežila svoje detstvo a kde aj teraz vyrastám. Na svojej rodnej dedinke milujem hlavne to, že sa nachádza tak blízko krásnych lesov, a pokoj ktorý sa len tak na hocijakej dedine necíti. Za miesto, ktoré mám najradšej, by som asi označila veľké ihrisko.“

Erika Kužmová sa vyznala trochu širšie, z jej myšlienok vyberáme: „Domov robia hlavne ľudia, ktorí sú vždy nablízku, nehovorím len o rodine, ale taktiež aj o susedoch a ďalších ľuďoch, ktorých tak často stretávam.“ Ďalej sa priznáva, že mala túžbu presťahovať sa dakde do mesta. Ale hovorí: „No ak by naozaj prišlo na lámanie chleba, ostala by som nakoniec verná práve Benkovciam.“ A ďalej „... až pri písaní tohto článku som si uvedomila, že Benkovce vôbec nie sú taká zlá dedina, ako sa mi niekedy mohlo zdať. Možno to bude preto, lebo človek by vždy chcel to, čo nemá, a to čo má, si neváži. A ešte: „Myslím si, že má každý občan Benkoviec práve tú našu dedinku najbližšie k srdcu.“

Šestnásťročnej Gabike Popovej „je dominantou našej obce Kostol sv. Imricha.“ Páči sa jej, že sa zrekonštruoval a že sa upravuje aj jeho okolie a zároveň sa zlepšuje život v Benkovciach.

Nuž, plno krásnych vyznaní, vtedy i dnes. Oceňujme ich a pamätajme na ne.

Typické priezviská Benkovčanov

Aké priezviská majú Benkovčania? Sú súčasné priezviská v Benkovciach iné ako boli priezviská v obci pred viac ako 30-timi rokmi? S čím súvisí nárast nových priezvisk v obci? V tejto kapitole sa pokúsime poukázať na zmenu, ktorú zažívajú Benkovce posledné desaťročie, a to príchodom nových obyvateľov, ktorí so sebou prinášajú nové priezviská do našej obce.

V júni 1984 dal pán učiteľ Mgr. Martin Michálek svojim žiakom z Benkoviec zaujímavé cvičenie zo slovenského jazyka. Mali za úlohu napísať zoznam priezvisk, ktoré sa vyskytujú v Benkovciach. Šikovné žiačky Renáta Macíková, Ľuba Olšavová a Edita Demeterová napísali všetky priezviská, ktoré sa v tom čase v obci vyskytovali. Pri každom priezvisku tiež uviedli počet, koľkokrát sa dané priezvisko v obci opakuje. Jedná sa o nasledovné priezviská:

Nábožný 1, Kopec 1, Stanovčák 4, Bujdoš 1, Hromada 1, Galik 1, Štoka 1, Lukáč 1, Černiga 1, Kasarda 2, Baník 4, Macík 2, Haber 1, Hudák 1, Božik 1, Pop 2, Kocka 2, Baran 2, Bílý 1, Ješko 2, Cmar 1, Sabol 1, Lancoš 3, Alžo 1, Fuňak 2, Grofik 2, Stropkovský 1, Fuňa 1, Goga 2, Telepun 2, Bubnar 1, Čečko 1, Oľšav 5, Gajdoš 1, Papuľak 1, Bak 1, Demčo 1, Bodnár 2, Puškár 1, Hobľák 1, Barna 1, Škurla 2, Mihalenko 1, Bajus 1, Ragančík 1, Klapák 1, Kovaľ 2, Demeter 1, Kužma 3, Goffa 1, Petřík 2, Drajsig 1, Mul'ar 1, Dudaš 1, Čalfa 1, Teliščak 1, Čarš 1, Vovolko 1, Blaško 1, Turčík 1, Kozák 3, Uhrin 1, Daňo 1, Maľar 2, Holub 3, Ignác 1, Kukuš 1, Feri 3, Polakovič 3, Matta 1, Šofranko 2, Nazad 1, Švarný 1, Roža, Diľ 1, Butala 2, Hurný 1, Humeník 1.

Z uvedeného zoznamu môžeme konštatovať, že v minulosti sa najčastejšie v Benkovciach vyskytovali priezviská Stanovčák, Baník, Lancoš, Oľšav, Kužma, Kozák, Holub, Feri či Polakovič. Niektoré z vyššie uvedených priezvisk sa už v súčasnosti v našej obci nevyskytujú napr. Bílý alebo Fuňa. V súčasnosti by nám vo vyššie uvedenom zozname chýbalo veľa priezvisk, ktoré by doplnili zoznam obyvateľov našej obce. Do našej obce pribudlo v posledných rokoch veľa nových priezvisk.

V dnešnej dobe plnej nových technológií zažíva náš svet obrovskú migračnú vlnu. Ľudstvo sa presúva z jedného kontinentu na druhý či už za prácou, lepším životom alebo len tak, kvôli cestovaniu a novým zážitkom. Slovensko nie je výnimkou. Slováci cestujú nielen z jeho východnej časti na západ, ale rovnako ako vyspelí Európania, cestujú na všetky svetové strany. Benkovce tiež ovplyvňuje táto migrácia, rovnako v pozitívnom ako aj v negatívnom zmysle slova. V pozitívnom vtedy, keď odíde Benkovčan do sveta a svoje skúsenosti a znalosti prinesie naspäť do Benkoviec, založí si tu rodinu a investuje všetko, čo sa naučil či už v inej časti Slovenska alebo v inej časti sveta do svojho domova. V negatívnom zmysle slova vtedy, keď veľa mladých ľudí odchádza za prácou preč a už sa domov nevracia.

V minulosti sa sobášili ľudia zo svojej obce a zo susedných obcí. Dnes je to skôr výnimka. Mladí ľudia odchádzajú na štúdium do vzdialenejších miest a práve tam spoznávajú svojich budúcich partnerov. A potom sa vracajú do rodnej obce, do ktorej už spolu s partnerom prinášajú aj nové priezvisko. Za ďalší faktor, ktorý ovplyvňuje prírlik nových priezvisk do našej obce, možno považovať presun obyvateľstva z miest na vidiek. Už viac ako 10 rokov sa do Benkoviec sťahujú noví obyvatelia, ktorí si tu zakladajú rodiny. Pozrime sa na nové priezviská, ktoré pribudli do našej obce za posledné desaťročie:

Sabo, Mašľanka, Bielavská, Jenčo, Čandík, Cichá, Fedorišinová, Šiket, Majzel'ová, Pač, Bogoľová, Hladký, Berdákova, Ščerbanovský, Mičko, Olbrichtová, Bogoľová, Bartko, Bednár, Veichpart, Dancák, Gadušová, Dopiráková, Roman, Janič, Kicáková, Zrel'ák, Gyori, Nováková, Peterová, Fecenková, Ličaková a Hudík?

Môžeme povedať, že súčasné priezviská v obci sú z väčšej časti tvorené priezviskami z minulých desaťročí, no postupne sú dopĺňané novými priezviskami, ktoré nosia ich hrdí majitelia, a to občania našej obce, všetci tí, ktorí si vybrali pre život práve našu dedinku. Preto sa snažme byť ústretoví a milí aj k novým obyvateľom, pomáhajme si navzájom. Viaceré titulky v novinách začínajú vetou Na východe dediny a malé mestá vymierajú, nedávno sa v médiách často opakovala veta Na východe nič nie je. Nedovoľme, aby sa niekedy tieto titulky dotýkali aj nás. V Benkovciach máme v prvom rade nositeľov benkovských priezvisk, bez ktorých by to neboli Benkovce. Pretože len my sami tvoríme našu milovanú obec. Na záver už len krátka otázka na zamyslenie: Koho chceme vychovať v Benkovciach my? Budúcich obyvateľov obce alebo tých, ktorí odídu a už sa nevrátia?

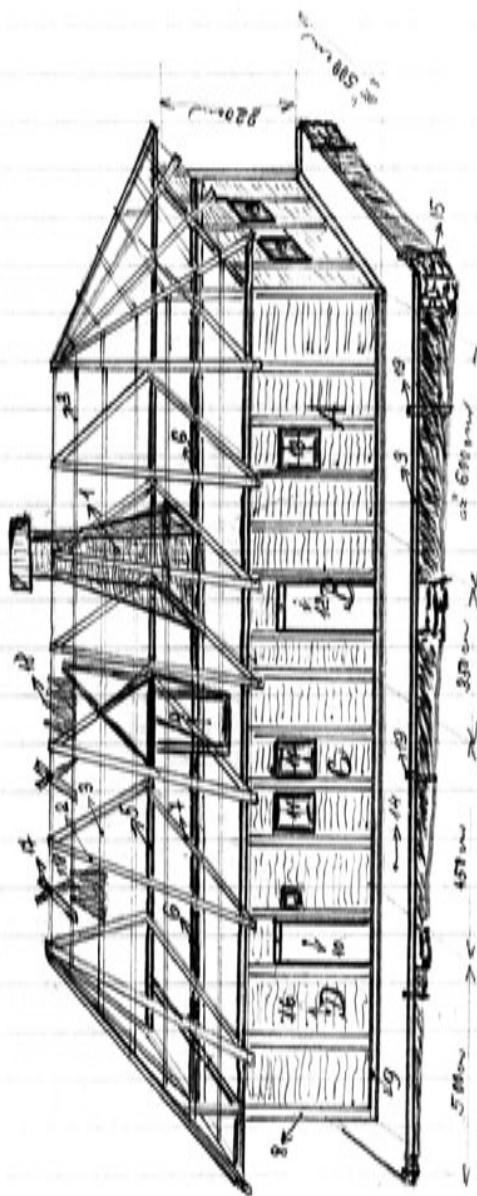
Architektúra Benkoviec

Obec s bielymi mostíkmi na východnom Slovensku. Taká bola otázka v tajničke veľmi populárneho týždenníka Život v 80- tých rokoch. Z toho vidíme, že aj malá, ale upravená architektúra je zapamätateľná. Mostíky máme už len na pravej strane hlavnej cesty lebo život v obci sa nezastavil a obec sa stále rozvíja. Jarok od kostola po družstvo a ďalej od obchodu po začiatok obce sa prekryl v 70-tých rokoch, kedy sa začínala rozsiahla prestavba domov v našej obci.

Z historických pamiatok sa v našej obci veľa nezachovalo, lebo obec bola na konci 2. svetovej vojny 24. novembra 1944 Nemcami vypálená. Pred 2. svetovou vojnou bola väčšina domov drevených a veľký požiar bol zaznamenaný aj v roku 1933. Murované domy boli väčšinou z valkov – nepálených tehál z hliny, ktoré sa vyrábali pri terajšom močiari na Hure a sušili sa na slnku. Základy mali kamenné a po požiaroch sa aj steny murovali z kameňa. Kameň sa ťažil z miestnych kopcov, kde sú ešte zachované stopy po lomoch.

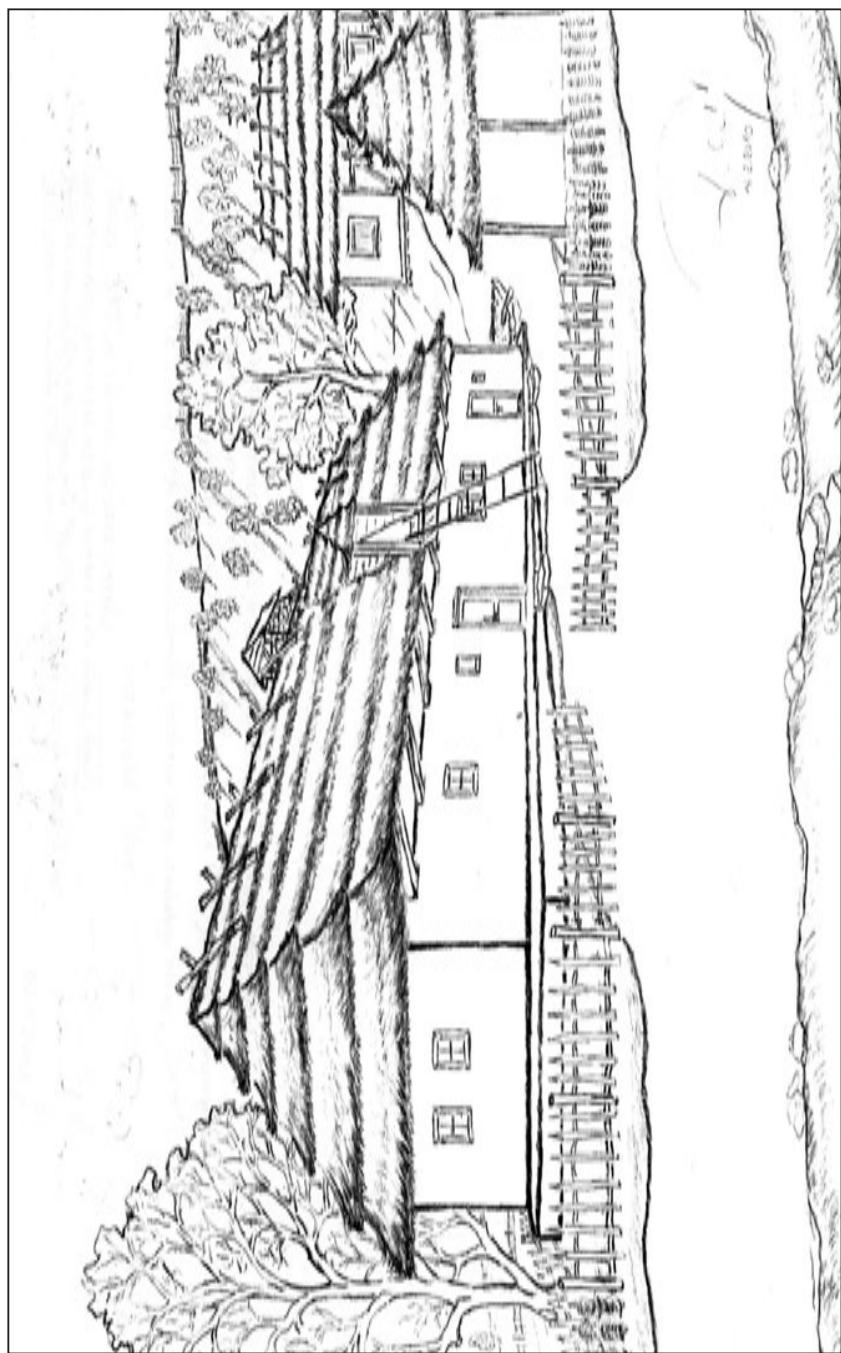
Po príchode Rusov sa našim predkom v studenom januári 1945 naskytol pohľad na zhorenisko a komíny z pôvodných drevených domov. Zachovalo sa len niekoľko murovaných domov a kostol. Tie zachované to boli terajšie čísla: č. 2 Kopcov (teraz Butalov), č. 11 Gajdošov (Gallik Vojto ml.), č. 17 Kočišov (Banikov), č.19 Stankov (Haberov), č. 22 Zoščak (Božikov), č.23 Škitka (Kocka), č. 33 Alžov, č.38 Rebyov (Stropkovských), č.84 Maškuľka, Muľar (Sarik), č. 87 Čalfov. Spoznáte ich hlavne tak, že od cesty sú užšie a sú obdĺžnikové. Strechy už mali eternitové(sivé) alebo škridľové (červené). Kostol nebol vypálený, ale bola na ňom poškodená strecha. Kostol ako jediná zachovaná budova od roku 1783 stojí doteraz, vysoké zalomené okná sú v neogotickom slohu. Podľa tvaru klenby v „sakrestii“ predpokladám, že tá bola postavená skôr. Kostol je jednodňový, bol postavený rodinou Barkóczy, z ktorej potomkovia žijú dnes v Nižnom Hrušove.

Kostra dreveného gardovského domu
so slameanou strechou

Posledná zadacia čiaba bola vyčíslená nie sa búvnik, ale ako komora na zrao, máka a récae i ba vreci. S tom pripodrobšného iba v prednej čiabe oprítkece - kvôly sa vnože.

Autor kresby: Jozef Tkáč

Takto vyzerali domy v Benkovciach kedysi

Autor kresby: Jozef Tkáč

Najstarší dom patril Rebyovým, neskôr Stropkovským

Kachľová pec v kuchyni rodinného domu č. 98

Po vojne okolo roku 1946 sa začalo, ako vojnová škoda s výstavbou tzv. firmeckých murovaných domov, pretože ich stavala firma Badal - Vrana podľa jednotného projektu. Pôdorys majú v tvare L, z ktorých sú ešte v pôvodnom tvare domy č. 14, 28, 32, 60, 61, 68, 99, 115, 116 a iné. Domy boli tehlové z pezinskej tehly, ktorú kypovali z nákladných áut a máloktorá sa rozbila. Základy boli už z betónu, prekladaného kameňom. Stropy boli drevené trámové, podbité boli tenšími doskami, na ktorý bola pribitá palčína(trstina), na ktorej bola nahodená vápenná omietka. Mali sedlovú strechu s valbou. Krytinou bola keramická škridla, ktorá slúži dodnes. Domy mali zvyčajne gánok – priestor v bezprostrednej blízkosti budovy, chránený pred poveternostnými vplyvmi prestrešením. Vpredu od cesty boli 2 izby a vzadu podľa veľkosti rodiny a vypáleného majetku mali ďalšie izby, komoru a stajňu. Takmer na každom dvore za domom bola stodola, po našom pl'evň. Mali už aj žumpy a murované suché WC. Stavbyvedúci pri ich výstavbe sa volal Jelínek. Stavali sa v dvoch etapách.

Veľmi zachovalý dom so stodolou číslo 98

Prvé družstvo sa nachádzalo na Majeri - na Uchaľovom majeri. Neskôr sa začalo s výstavbou aj v priestoroch dnešného družstva.

Obchod sa vybuďoval v roku 1954. Do roku 1960 bola v Benkovciach mešťianka (osemročienka). Bol to drevená budova - barák, ktorá sa nachádzala na mieste dnešnej materskej škôlky. Chodili do nej aj deti zo Źalobína cez Ondavu v Karchoviku, kde bola postavená lávka, ktorá sa už nezachovala. Benkovce do výstavby Domaše patrili pod farnosť Matiašovce a do kostola sa chodilo cez vodu, ale lávka tam nebola vybudovaná.

Elektrifikácia obce sa urobila v roku 1950 a v roku 1964 sa vybuďovalo verejné osvetlenie a miestny rozhlas.

Ďalšia väčšia výstavba prebehla okolo roku 1962, keď sa buďovalo vodné dielo Domaša a časť obyvateľov zo zatopených obcí sa prisťahovala aj do Benkoviec. Typické domy sú od Šofrankových č.127 – 131 a 133 po 137 Kizlingových. Domy boli štvorcové s vonkajším schodiskom a manzardovou strechou. Krytinu už mali plechovú. Po sprevádzkovaní Domaše zaniklo po čase aj ihrisko v časti U tove.

***Domy s manzardami z druhej etapy – dnes zmodernizované
Zmodernizované zateplené domy popri ceste I/15***

Po zasypaní jarku, ktoré spomínam na začiatku sa svojpomocne vybuďovali chodníky za predsedu MNV O. Nábožného.

V období socializmu v 80-tych rokoch, aj keď bola v našej obci stavebná uzávaera, začala sa veľká vlna prestavieb a nadstavieb na existujúce domy. Pre prvé nadstavby boli typické pultové strechy a domy majú od cesty tvar „mlyna“. Novostavby v takomto tvare sú zachované na hornom konci č.62 - 65. Ako murovací materiál sa používali pórobetónové kvádre z Pórobetónu Hencovce, kde boli mnohí obyvatelia obce zamestnaní (dnes Lynora). Neskoršie sa už robili nadstavby so sedlovými strechami so spádom k hlavnej ceste (č. 66) alebo do strán. Drevo na strechy sa bralo z Bukózy a píly v Majerovciach. Deky – stropy sa robili väčšinou železobetónové zo štrku z Ondavy. Cement sa dovážal z cementárne v Bystrom. Vápno na omietky sa vozilo nehasené a doma sa vo vykopaných jamách spúšťalo. Piesok na omietky a potery sa vozil tiež od Ondavy. Okrem prestavby domov sa počas rozkvetu pridruženej výroby rozvíjalo a buďovalo aj na družstve, kde pribudli nové senníky, kravíny, studňa. K oslavám 25. výročia založenia družstva sa vybuďovala tribúna na ihrisku. Naše ihrisko má hraciu plochu v rozmerových parametroch Marakany.

Od roku 1992 sa buďuje obecná kanalizácia s ČOV, ktorá ešte nie je ukončená od obchodu po dom č. 1. Obec sa plynofikovala a položil sa aj verejný vodovod. Zmodernizoval sa obecný úrad a prestaval sa kultúrny dom, ktorý už rozmermi nevyhovoval. Postavil sa dom smútku.

V rómskej osade sa postavili 3 nájomné radové trojdomy, na výstavbe ktorých sa podieľali aj samotní nájomníci. Po položení kanalizácie na horný koniec sa nanovo vybudovali chodníky zo zámkovej dlažby.

Po zrušení školy nad ňou pribudla drevená nadstavba s 3 nájomnými bytmi a prerobil sa aj učiteľský byt, čím vzniklo 5 bytových jednotiek.

Ku kostolu sme pristavali štvorcovú sakristiu (presbytérium), odvodnili sme ho, vymenili krytinu a dali nové omietky a podlahy. Svojpomocne sme kostolu vdýchli nový život.

Po útlme výstavby po revolúcii v roku 1989 sa znova začína s modernizáciou súkromných domov s výstavbou nových. Staré domy sa skrášľujú. Zateplujú sa nielen súkromné domy, ale aj materská škôlka, ktorá bola tiež postavená v akcii Z svojpomocne.

Keď sme asi v tretej triede okolo roku 1976 vysádzali stromy v parku pred školou, hovoril som si, kedy ony dorastú. A dočkal som sa aj ich vyrúbavania a modernizácie miestneho parku, kde sa vybudoval menší amfiteáter a má pribudnúť fontána. Pred rokom 1976 bol v mieste terajšieho parku voľná lúka, kde sa konali pred vojnou trhy s dobytkom. Za socializmu tam bol tzv. kontigent, miesto, kde gazdovia museli nosiť a odovzdávať mlieko od svojich kráv, na doplnenie, pretože družstevné kravy dali málo mlieka.

Pokojné bývanie v našej obci narúša len rušná doprava, ktorej odklonenia sa tak skoro asi nedočkáme.

Výstavba a rozvoj obce po roku 2003

V tejto časti publikácie chceme predstaviť, ako sa obec zmenila za posledných 10 rokov, čo v našej obci pribudlo, aká výstavba sa realizovala a ako sa nám podarilo skvalitniť život našich obyvateľov. V publikácii, ktorá bola vydaná pri príležitosti 645. výročia prvej písomnej zmienky o obci Benkovce, je zachytený vývoj a zmeny v obci po roku 1989 do vydania publikácie v roku 2008. Keďže najlepšie je hodnotiť podľa volebných období, zvolili sme posudzované obdobie od roku 2006.

Voľby v novembri 2006 priniesli zmenu aj v Benkovciach. Po Ing. Jozefovi Lancošovi, ktorý bol starostom 4 volebné obdobia, do funkcie starostu nastúpil **Ing. Jozef Telepun**. Za jeho pôsobenia v rokoch 2007 – 2010 sa dobudovala ďalšia časť kanalizačnej siete stoka AB, od rodinného domu č. 23 po č. domu 61, vrátane ZŠ s MŠ. Položil sa nový asfaltový koberec v podstatnej časti obce, uviedla sa do prevádzky kotolňa na drevo - štiepku, vymenilo sa 34 úsporných svetidiel vo verejnom osvetlení a spustil sa vysokorýchlostný internet v obci. Pokračovalo sa v rekonštrukcii budovy KD a obecného úradu, ktorá sa začala v roku 2006 a v rokoch 2008 – 2010 sa zrealizovala výstavba obecných nájomných bytov nižšieho štandardu – 9 bytová jednotka. Položil sa 220 m dlhý chodník od KD až po kostol a v roku 2010 sa vymenili niektoré okná a vchodové dvere v MŠ za plastové. V tom istom roku sa uskutočnila rekonštrukcia obecného rozhlasu. Cez Fond sociálneho rozvoja sa postavil altán na futbalovom ihrisku a obec získala 8 ks počítačov, 2 tlačiarne, 2 nootebooky a vibračný stôl na výrobu dlažby. V roku 2008 sa obec zapojila do projektu Komunitná sociálna práca.

V novom volebnom období, v rokoch 2011 – 2014, kedy do funkcie starostu bol zvolený opäť **Ing. Jozef Lancoš**, sa vyriešil havarijný stav prístupovej cesty k sociálnym bytom na Ondavskej ulici. Spevnila sa cesta stavebným odpadom a položili sa panely na chodník. V roku 2011 sa dokončila rekonštrukcia budovy KD a obecného úradu, urobila sa údržba domu smútku a doviezli sa lavice z kostola zo Slovenskej Kajne. V rokoch 2012 - 2013 sa dokončilo vybudovanie vodovodnej siete v obci, nad ZŠ sa postavili nové nájomné byty - 5 bytová jednotka a vybudovalo sa 247 m chodníka smerom od detského ihriska po č. domu 61. Významnou realizovanou stavbou bola rekonštrukcia verejného osvetlenia obce v roku 2013. V rámci projektu bolo inštalovaných spolu 61 ks svietidiel, bolo vymenených 42 ks a doplnených nových svietidiel 19 kusov. Pre ekonomiku a životné prostredie obce je prínosom podstatná úspora na spotrebe energie a zlepšenie intenzity a rovnomernosti osvetlenia. V tom istom roku v máji sa začalo s podstatnou rekonštrukciou kostola sv. Imricha - prístavba a komplexná obnova. V roku 2013 sa začala rekonštrukcia cesty I/15 prostredníctvom projektu Cesta Horný Zemplín – rekonštrukcia, riešenie bezpečnosti cesty I/15 Sedliská – Holčíkovce, ktorá bola ukončená v roku 2015.

V decembrových voľbách v roku 2014 do funkcie starostu bola po dlhom pôsobení mužov zvolená žena, **Ing. Viera Pavlišková**, na volebné obdobie rokov 2015 – 2018. Hneď na začiatku volebného obdobia sa obec zapojila do Národného projektu Komunitné centrá, kde vytvorila 3 pracovné miesta. Cieľom projektu je začleňovanie marginalizovanej rómskej komunity medzi majoritné obyvateľstvo. V roku 2015 sa zrealizovalo ústredné kúrenie v kultúrnom dome a z dotácie z MF SR sa zakúpili nové kvalitné stoly do sály KD v počte 23 ks, kuchyňa KD sa vybavila profesionálnym sporákom, digestorom, ventilátorom a chladničkou. Z Environmentálneho fondu sa nám podarilo získať dotáciu na likvidáciu divokých skládok, odstránených bolo viac ako 400 ton odpadu. Brehy Ondavy, Karchovík a debra okolo poľnohospodárskeho družstva za záhradami na dolnom konci boli vyčistené od plastov, sanity, starého nábytku a ostatného domového odpadu. Od OZ Nadácia pre deti Slovenska a z Prešovského samosprávneho kraja obec získala dotáciu na rekonštrukciu tenisového ihriska, ktorá sa realizovala v roku 2016, vymenila sa antuka a časť oplatenia. Tento rok sa niesol významnou udalosťou, ktorou bola kolaudácia a následná konsekrácia nášho kostola. Zreštauroval sa oltár a sochy umeleckými majstrami, položila sa zámková dlažba, upravili sa vonkajšie priestory a interiér kostola. Vyasfaltoval sa chodník pred kostolom a parkom a upravil sa priestor pred sálou KD položením zámkovej dlažby. V MŠ sa vystierkovali a vymaľovali steny, v ZŠ sa zrekonštruovali priestory pre prevádzku denného stacionára. Vynovila sa malá kuchynka pri obecnom úrade. Z neinvestičných projektov pokračovala Terénna sociálna práca, jedno pracovné miesto a nový projekt Rodina a práca, tiež s jedným pracovným miestom. V roku 2017 sa opravil altán na detskom ihrisku a osadila sa nová hracia zostava, ktorá bola dotovaná

opäť z Prešovského samosprávneho kraja. Na individuálne potreby obce sme z MF SR dostali dotáciu na revitalizáciu parku pri kostole sv. Imricha, ktorá nám pokryla prvú etapu výstavby, stavebné objekty z gabionov, južný oltárik, klenbu s plastikou a centrálnu zónu parku. Položila sa zámková dlažba na chodník k dennému stacionáru, pred budovou predajne COOP Jednota a medzi KD a budovou COOP Jednota. V dome nádeje sa vystierkovali a vymaľovali steny a opravil sa sadrokartón. Zdemontoval sa a nanovo opravil chodník od čísla domu 23 po číslo domu 36, pri zastávke SAD sa vymurovala nová lavička. Staré lavičky sa natreli a premiestnili na Močarky a na dolnú zastávku. V máji 2018 sa začal realizovať projekt Zvýšenie energetickej hospodárnosti a modernizácia MŠ v obci Benkovce. Ide o komplexnú rekonštrukciu budovy MŠ z európskych fondov. Vymenila sa strecha, časť okien, všetky dvere, budova sa zateplila, vymenili sa toalety, obklady a dlažba v kúpeľni, elektroinštalácia a budova sa plynofikovala. Vymenili sa aj podlahy vo všetkých priestoroch okrem kuchyne. Deti v našej škôlke budú už spať na nových postieľkach a v novej posteľnej bielizni. V altáne na futbalovom a detskom ihrisku sa upravil priestor položením zámkovej dlažby. V spolupráci s PD Kvakovce a GS-Eurostone sa vyasfaltovala miestna komunikácia za obecným úradom. Z Úradu vlády obec dostala ďalšiu dotáciu na realizáciu II. etapy výstavby parku so stavebnými objektmi - fontána s chodníkom a drevená lávka cez kamenný potok.

Do konca roka 2018 sa zrealizuje projekt Rekonštrukcia miestnych komunikácií – vetva A (cesta za kostolom) a výstavba kanalizačnej siete od rodinného domu č. 1 po č. 20, čím by sa dosiahlo 100 % napojenie na obecnú kanalizáciu.

Aj napriek tomu, že obec v poslednom období prekonávala finančné ťažkosti, život a rozvoj obce sa nezastavil, práve naopak, rozumným hospodárením a získaním grantov zo štátneho rozpočtu, európskych a štátnych fondov sa podarilo spoločnými silami zveľadiť našu krásnu dedinku. Zvíťazil gazdovský rozum a spolupatričnosť našich ľudí.

Z histórie školstva v Benkovciach

Dejiny školstva v Benkovciach sú zaujímavý príbeh. I keď je obec malá, jej školstvo zažilo všeličo, všelijaké zmeny. Kniha by sa o tom dala napísať. O vývoji školstva v obci sa dozvedáme zo svedectiev pamätníkov, z archívnych dokumentov a i zo zmienok v literatúre a v tlači. Poďme sa v zjednodušenej podobe prejsť dejinami školstva v Benkovciach.

V časoch Rakúsko – Uhorska a v prvom desaťročí 1. ČSR bola zrejme v Benkovciach cirkevná ľudová škola. Svedectvo o tom nájdeme v spomienkach lekára Dr. Aladára Šalátu, kde sa píše, že jeho mama bola učiteľkou v našej obci. Niektoré jej príbehy z tých čias si neskôr uvedieme. O vzhľade školy si nemusíme robiť žiadne ilúzie, učilo sa v sedliackej chalupe, viacero ročníkov v jednej miestnosti. Na lepšie pomery to vyzeralo za 1. Slovenskej republiky, keď sa vytvorila jedna školská obec spolu so Slovenskou Kajňou a mala sa stavať škola na mieste dnešnej Grófskej dráhy. Zámery sa však neuskutočnili. Za SNP došlo k poštátneniu školstva, ale toto uznesenie tu nemalo dosah.

Podrobnejšie môžeme osudy benkovského školstva sledovať v dokumentoch, knihách i v spomienkach starých Benkovčanov od školského roku 1945 – 46 po vojne. V Okresnom archíve vo Vranove sa zachovali triedne výkazy zo školských rokov 1945 - 46, 1946 - 47 a 1947 - 48. Z priloženej kópie vidíme, že v 1. polroku šk. r. 1945 - 46 sa nevyučovalo, lebo škola bola vypálená. V 2. polroku chodili do školy žiaci I. až VIII. ročníka, v ďalších dvoch rokoch bol v Benkovciach I. až VII. ročník, pričom v šk. r. 1947 - 48 sa učilo v dvoch oddeleniach (I. - III. roč. a IV. – VII. roč.). Škola mala názov Štátna ľudová škola v Benkovciach. Škoda, že v triednych výkazoch vtedy nebol zoznam žiakov, chceli sme Vám ho uverejniť, aby ste videli, kto všetko vtedy do benkovskej školy chodil. Keď sme si prelistovali triedne výkazy, zistili sme, že známky u väčšiny žiakov boli horšie až zlé, deti zrejme mali doma plno iných povinností ako učenie.

Od šk. r. 1948 - 49 sa štátne ľudové školy rozčlenili na národné školy s roč. 1 – 5 a stredné školy (6. - 9. roč.). Tak to bolo aj v Benkovciach, a teda vlastne v tom čase boli v malých Benkovciach dve školy. Do obvodu Strednej školy v Benkovciach patrili obce Benkovce, Slovenská Kajňa, Žalobín, Malá Domaša a Ruský Kazimír. Ďalšia stredná škola bola v Dobrej nad Ondavou, tam patrili obce Dobrá, Kelča, Trepec, Veľká Domaša, Holčikovce a Detrik. Dochádzanie žiakov do týchto stredných škôl bolo zrejme neraz aj dobrodružstvom, najmä keď vtedy nechodili autobusy. Ešte sa nám treba zamyslieť nad tým, kde sa vtedy učilo, keď väčšia školská budova v obci nebola. Podľa svedectiev pamätníkov učilo sa v tzv. baraku – malej drevenej školskej budove z r. 1946 a v Bakovej chyži, ale podľa niektorých i v pár iných rodinných domoch, kde jedna izba bola triedou školy. Podľa pamätníkov pri baraku išlo o budovu po židoch, ktorá stála na Baranovom, dnes Čikatovomn pozemku, barak bol rozobraný a prenesený do dnešného areálu MŠ. Z tohto obdobia v pamätiach najstarších Benkovčanov ostalo vedomie o „meščanke“ (mešťanke) v Benkovciach, lebo veď išlo o niečo podobné ako boli niekdajšie mešťianky v mestách.

Vranov nad Topľou, dňa 15. mája 1940.

Obecnému predstavenstvu
v Slovenskej Kajni.

Ministerstvo školstva a národnej osvety výnosom zo dňa 24. apríla 1940 čis. 65/904/1940 I/2 nupúšťa od osamostatnenia expozitívnej štátnej ľudovej školy v Slovenskej Kajni, umiestenej v Benkovciach, z dôvodu, že vzdialenosť medzi dvoma obcami je nepatrná, iba 2,1 km. Obec Benkovce v čase výmerom okresného úradu vo Vranove nad Topľou zo dňa 2. januára 1934 čis. 11.543/1933 bola priskočená k obci Slovenskej Kajni a teda tieto dve obce tvoria jednu školskú obec. Uvedené dve obce majú sa preto postarať o vhodné umiestenie školy vybudovaním spoločnej školy.

O tomto uvedomujem obecné predstavenstvo.

[Handwritten signature]

školský inšpektor.

Dokument – prípis školských orgánov, ktorý hovorí o tom, že Slovenská Kajňa a Benkovce tvoria jednu školskú obec.

Školskou reformou v r. 1953 došlo aj v Benkovciach k zlúčeniu Národnej školy s roč. 1 – 5 a Strednej školy a vznikla Osemročná stredná škola Benkovce. Do jej obvodu pribudli ešte Kvakovce. Druhá takáto škola v našom regióne bola opäť v Dobrej. S vyučovacimi priestormi museli byť zrejme stále veľké problémy, ktoré sa vyriešili prechodom školy v r. 1960 do Slovenskej Kajne, kde bola postavená moderná a veľká školská budova. V tomto roku sa prešlo na deväťročnú školskú

Školský rok 1911/12

Triedny výkaz

dochádzky a prospěchu žiactva

I. triedy

jednotriednej štátnej ľudovej školy
v Benkovciach

Školský rok 1911/12

Školské vyvedenia zo školy:

I. dňa *Kaučičina, Sabala*

II. dňa *22. júna 1912*

Škola: *Benkovce*

Ostatní učiaci: *Benkovce*

Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12.

Školská dochádzka

Mesiac	Počet dní	Počet žiakov na škole			Počet žiakov v škole		
		Prítomní	Chýbajúci	Prítomní	Chýbajúci	Prítomní	Chýbajúci
Septembar	24	54	54	54	54	54	54
Oktober	31	54	54	54	54	54	54
Novembar	30	54	54	54	54	54	54
Dekembar	31	54	54	54	54	54	54
Januar	31	54	54	54	54	54	54
I. polrok							
Február	28	54	54	54	54	54	54
Marec	31	54	54	54	54	54	54
Apríl	30	54	54	54	54	54	54
Máj	31	54	54	54	54	54	54
Jún	30	54	54	54	54	54	54
II. polrok							
Školský rok							

Štupňa	Prítomní	Chýbajúci	Prítomní	Chýbajúci
ŠTUPŇA	1	1	1	1
ŠTUPŇA	1	1	1	1

Školský a výtvarný:

Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12.

PREPOZNÁVACIE: Do tabuľky "Prítomní" musí sa započítať každý žiak, ktorý prítomnosť dokáže študijnými záznamami v škole v prítomnosti učiteľa, ktorého podpis musí byť v tabuľke Školskej dochádzky vpravo dole.

7. 01

Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12.

Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12.

Štupňa	Prítomní	Chýbajúci	Prítomní	Chýbajúci
ŠTUPŇA	1	1	1	1
ŠTUPŇA	1	1	1	1

Školský a výtvarný:

Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12. Školský rok 1911/12.

dochádzku, vznikli základné deväťročné školy. V Benkovciach zostala ZDŠ 1. – 5. ročník, pravda naďalej s priestorovými problémami, učilo sa ďalej v baraku.

Z obdobia benkovskej školy po r. 1960 sa nám zachovali v Okresnom archíve vo Vranove viaceré dokumenty a v archíve Obecného úradu v Benkovciach školské kroniky. Pri ich štúdiu sa môžeme dozvedieť všeličo. Uverejňujeme tu kópiu malého dokumentu s názvom Popis ZDŠ Benkovce. Z neho si uvedme tieto fakty: išlo o rok 1962, ZDŠ 1. – 5. ročník, škola mala 1 triedu, v ktorej bolo 35 detí, učiteľkou a riaditeľkou bola pani Hobľáková. A ďalej: škola nemá žiadne odborné učebne, ani družinu mládeže, nemá telocvičňu, nemá ústredné kúrenie, pitnú vodu, splachovacie záchody. Budova školy z r. 1946 nebola postavená pre školu. Dokument uvádza, že škola má ihrisko a školský pozemok.

Z ďalších dokumentov zachovaných v okresnom archíve sa dozvedáme napr. počet narodených detí v Benkovciach v rokoch 1958 – 6, 1959 -11, 1960 – 10, 1961 – 16, 1962 – 7. (Porovnajme si to s dneškom). V dokumente Prehľad učiteľov na škole zistíme, že už boli 2 triedy, popri riaditeľke Margite Hobľákovovej učila Marta Dzurová, potom Marta Kopcová. Učilo sa na dve smeny, priemerne na škole bývalo 30 detí. Učiteľská zostava Hobľáková – Kopcová vydržala na škole dlhé roky. Riaditeľom bol neskôr Peter Šofranko, benkovský rodák, po ňom Zuzana Stanovčáková rod. Barnová. Škola nadobudla právnu subjektivitu a zlúčila sa s materskou školou v roku 2005. V súčasnosti je ZŠ pozastavená pre nedostatok žiakov, v MŠ je 24 detí (rodičia uprednostňujú školy vo Vranove nad Topľou).

Ako sme už spomenuli, v archíve Obecného úradu sú zachované školské kroniky od r. 1930, teda od odchodu strednej školy do Slovenskej Kajne. Kroniky preštudovala Mgr. Petra Gaduš Olšavová. Z jej rozsiahlych poznámok aspoň pár faktov: vyučovalo sa stále v nevyhovujúcom starom baraku, avšak 21. augusta 1967 bol položený základný kameň novostavby dvojtriednej školy, vyučovanie v baraku sa ukončilo v školskom roku 1968 – 69, vyučovanie v novej škole sa začalo školským rokom 1969 – 70. Ale ďalej sa učilo na 2 smeny, lebo v jednej novej triede bola materská škola, do konca šk. r. 1973 – 74 bol na škole 1. až 4. ročník, od šk. r. 1974 -75 aj 5. ročník, neskôr opäť len 1. až 4. ročník, po výstavbe MŠ sa učilo už v dvoch triedach a vznikli aj dve oddelenia školskej družiny, na konci šk. r. 1993 -94 odišla po 37 rokoch pôsobenia na benkovskej škole do zaslúženého dôchodku pani riaditeľka Hobľáková. Maximálny počet žiakov – 43 – bol na škole v šk. r. 1992 -93 a 1993 -94 (môžeme porovnať s neskoršími rokmi).

Uvedme si ešte aspoň pár zaujímavostí z dejín benkovskej školy. V r. 2012 pán Dr. Aladár Šaláta vydal kniku Príbehy spod Ondavskej vrchoviny. Je v nej aj príspevok Šporovliví kurátori z Benkoviec. Autor v ňom uvádza spomienky svojej mamy, ktorá učila v Benkovciach na jednotriednej cirkevnej ľudovej škole. Uvádza, že bývala sama v starej osamotenej budove pri potôčiku, kde je dnes obchod a obecný úrad. Raz ju tam vylakal susedov kôň, ktorý večer strčil hlavu do okna. Mama sa veľmi zľakla preto, lebo si myslela, že je to na koňa zakliaty gróf Hadik-Barkóci, o ktorom sa hovorí v povesti o Čičvianskom hrade. Ďalšiu časť state si odcitujme celú: Mal sa začať nový školský rok a do školy bolo treba kúpiť novú metlu. Vtedy vraj stála tri koruny. Aby sa metla mohla kúpiť, bol potrebný súhlas kurátorov. Zasadli a zvažovali. Kúpiť metlu za také „drahé“ peniaze, alebo nie? Dlho sa nevedeli rozhodnúť, až nakoniec jeden, najšporovlivejší, navrhol: Tri

koruny za metlu pre školu z obchodu je veľa. Ja urobím metlu prútkovú z brezy a bude zametať rovnako dobre, ako tá, tá za tri koruny. „A bolo rozhodnuté“. Ďalšou príhodou v stati je strata takej maličkosti, ako je ihla, za ktorou plakala žiačka, ale aj to bol kedy majetok. Priložme ešte zo spomienok pani Márie Sabolovej zmienku o dobrodružstvách dochádzky žalobínskych žiakov do starej školy v Benkovciach. Ak bola vysoká hladina vody v Ondave, do školy sa ísť nedalo, muselo sa počkať, kým voda klesne. Žalobín bol za vodou a most žiaden, lávku zničila voda.

Všetci by sme ešte z archívnych dokumentov, z rozprávania pamätníkov a zo školských kroník vedeli a aj mali o dejinách benkovského školstva uviesť a tak potešiť čitateľov. Možno tak urobíme niekedy inokedy. Na záver len skonštatujeme: i keď benkovská škola bola malá, a mala množstvo problémov, vychovala mnoho vzácných a statočných ľudí.

ROK NA DEDINE – ľudová kultúra, zvyky a tradície

V dnešnej uponáhľanej dobe čas plynie zo dňa na deň rýchlejšie a my sa častokrát ponáhľame ani nevieme kam. Jar, leto, jeseň, zima sa pravidelne striedajú a prinášajú so sebou nové udalosti, radosti, ale aj starosti všedných i sviatočných dní. Veru, čas zastaviť nemôžeme. Spomienky na prežité udalosti sa nám premietajú ako film. Tie najkrajšie a najdôležitejšie momenty vo svojom živote sa snažíme zvečniť, aby sme si ich mohli opäť pripomenúť, prežiť a precítiť. Žiaľ zvyky a tradície, ktoré boli typické pre každé ročné obdobie za života našich predkov, takto zachované nie sú. Doteraz zrejme najdôslednejšie sa zvykmi a tradíciami v našej obci zaoberal Mgr. Peter Šofranko vo svojej diplomovej práci Národopisné tradície obce Benkovce. My sme sa pokúsili na základe dostupnej literatúry priblížiť zvyky a tradície Horného Zemplína, kde patrí aj naša obec, na ktoré by sme mali byť patrične hrdí. O mnohých zaujímavostiach týkajúcich sa Benkoviec sme sa dozvedeli z rozprávania p. Anny Butalovej, Margity Olachovej a Anny Zemanovej, za čo im patrí naša úprimná vďaka.

Zimné obyčaje

S obdobím zimy, ktoré je časovo ohraničené od Ondreja do fašiangov, sa spája najväčší počet zvykov. Toto obdobie sa zameriavalo na naklonenie si nadprirodzených síl, bolo charakteristické úsilím o magické zabezpečovanie prosperity hospodárstva v budúcom roku a zvedavosťou na svoju budúcnosť i osobné šťastie. Dlhé zimné večery si mládež skracovala účasťou na priadkach, kde sa spievalo, rozprávalo, spomínalo. Dievčina, ktorá prišla na priadky, dala gazdinej korýtko pšenice alebo kus slaniny. Mladé dievčatá si popri práci rozličnými úkonmi veštili skorý vydaj, povolanie a fyzické vlastnosti budúceho manžela. Vydaj si veštili podľa ukradnutých polien dreva, počtu kolov v plote (*Tu kul, tu dzira, tu parobok, tu dzivčina*. Ak jej ako posledné vyšlo slovo *parobok* znamenalo to, že sa v budúcom roku vydá).

Na Ondreja dievčatá liali olovo. Najprv ho roztopili a potom liali cez kľúčovú dierku do pripraveného hrnca so studenou vodou. Počas toho hovorili zaklínaciu formulku *Ondreju, Ondreju, olovo ci ľeju*. Z odliateho olova následne odvodzovali napr. remeslá, ktorým sa mali venovať ich budúci manželia. Veselšie bolo hádzanie za hrst' pšenice a kukurice do okien, kde sa svietilo, aby gazdinám na poli vyrástlo pekné, vysoké konope. Pani Olachová si na Ondreja spomína takto: „*Na Ondreja dzivčatá, chlapčiska, parobčiska, taká partia me še pozbirali a tu vrátka me pozbirali, kapuri podávali dolu a me dali až do trecého sušedi abo na nižni koňec či šted valala.*“ „*A zo studni? Zo studňoch lance me poodkrucovali. A kedz mali na dvore strom ta vedro s lancami me vycahl'i až calkom na verch.*“

O tom, ako v minulosti prebiehal sviatok Ondreja nám porozprávala aj pani Butalová: „*Na Ondreja me chodzili po valale a me vidumovali co zrobíme. No a u Rébia (stará Stropkovských chiža) párali ženi pire a Helena Petriková hutori tak: Podzme do Rébia. Ale išče me pošli tam, dze Bodnárovo bývali, dze cetka bula a tam bul vtedi prázdni funduš a me tam naši harčok – mličňak a v ňim bul patkaň. A mi ten harčok vžali, ale už ňeznam, či to mi znali, že tam patkaň, či ňe. A ona pošla s tím harčkom tam (do Rébia), otvorila dzvere a mi vrátka porichtovali žebi mohla ucekac. A vona jak ten harčok otvorila na chodbičkoj a ten patkaň tam bul, tak še zľekla, vibehla von. Jak nás mocno hrešil a za nami ucekal (Rébi), ale len na dráhu a kričel za nami: Že bi ši še vtedi odala, kedi ja ce vežňem. A mi mocno ucekali. A dze pujdzeme? Ta do Škitki. No a mi cicho buli, ňikommu me še ňepriznali, že mi buli na valale.*“

„*Tiž me še na Ondreja vibrali mi dzivki s parobkami na valal a do oblakoch me metal kendericu abo pšenicu a me kričeli: Ondreju, Ondreju konope ci šeju.*“

„*Na Ondreja parobci zbiral'i vrátka, kapuri a ktorá bula nižša chiža ta vical'i i na chižu, abo odňešli až na druhý koňec valala.*“

Obľúbeným zimným zvykom bolo prezliekanie mládenca za Mikuláša. V minulosti mal na sebe kožuch, baranicu, tvár zakrytú maskou z baranej alebo kozej kože, na nohách kapce a vysokú palicu. Chodil po domoch spolu s anjelom a čertom a dobré deti (napr. ktoré sa vedeli pomodliť, zarcitovať, zaspievať) obdarúval darčekom. Tento zvyk pretrval v našej obci dodnes. Podobne ako v minulosti aj teraz Mikuláš v sprievode anjela a čerta prechádza na voze s koňom obcou a deťom, ktoré ho potešia pesničkou, básničkou alebo modlitbičkou, odovzdá darčeky. Tento program končí spoločným rozsvietením vianočného stromčeka v obecnom parku a slávnostným posvätením adventného venca pri kostole duchovným otcom.

Na Luciu mali údajne strigy najväčšiu moc. V tento deň si dievčatá veštili vydaj či už varením pirohov (do každého vložili lístoček s menom mládenca a ktorý sa prvý objavil na povrchu ten jej oznámil meno nastavajúceho) alebo vypísaním 13 lístkov s menami, ktoré poskladali a každý deň až do Vianoc po jednom pálili. Posledný, ktorý rozbalili na Štedrý deň, im prezradil mená budúcich manželov. O tom, ako ešte inak prežívala sviatok Lucie

benkovská mládež, nám opäť porozprávala pani Olachová: „*Jak to prišlo Lucia, no tak to veckaj me už šal'e!i. Do harčkoch takých hľiňených na ml'iko (ml'ičňaky) abo pejcl'itrových fľaškoch me pozbiral'i stopče, kedz še pire paralo a jak me iš'l'i domu, dze jak nám še udalo, ta choď dze me vžal'i tu šmaril'i me pod dzvere a harčok še roztrepal a toto pire še rozonačilo po dvore... No bulo vešelo!*“

Vianoce sú jedným z najväčších cirkevných sviatkov. Všetkým obyčajovým zvykom pridávali a stále pridávajú väčšiu vážnosť a slávnosť. Boli iné ako ostatné sviatky. Pripisoval sa im dôležitý význam, i ľudia boli k sebe ohľadupľnejší, milší ako inokedy.

Krátko pred Vianocami sa v domoch všetko upratovalo, gazdinky venovali svoj voľný čas pečeniu koláčikov, aby každého návštevníka mali čím pohostiť. K Vianociam neodmysliteľne patrili aj betlehemske jasličky, ktoré tvorili ústredný motív vidieckeho domu počas celých vianočných sviatkov. Štedrý deň – *vil'ija* mal zo všetkých vianočných dní zvláštne postavenie. Všetci v ten deň dodržiavali prísny pôst. V každom dome sa gazdinky hneď zrána ponáhľali s prípravou štedrovečerného stola, na ktorom nesmeli chýbať jedlá zo strukovín, obilnín, kapusty, hribov či ovocia. Veľmi si dali záležať aj na pečení koláčov – sirovníki, makovníki, orechovníki, lekvarníki. Muži sa zase venovali práci vonku na dvore, v záhrade, stodole, starali sa o dobytok.

Predtým, ako si rodina zasadla k štedrovečernému stolu, gazda priniesol do izby slamu, na znak narodenia Božieho dieťaťa, a aby na budúci rok mali domáci bohatú úrodu, položil ju na zem a zavinšoval: *Vinčujem, vinčujem na totu svatu Vil'ijočku, žebi sce mal'i v komore žele, u chiži vešele, žebi sce chodzil'i pomedži stožočki, jak jasni mešačok pomedži hvizdočki. Tak Vám Bože daj! Pochvaleni buc Ježiš Kristus!* Odpovedalo sa *Naveki amen*.

Ďalšími zvykmi, od ktorých sa už vo väčšine domácností upustilo, bolo položenie dyne, sekery a cepu pod stôl, a opísanie všetkých nôh stola reťazou. Ľudia to robili preto, lebo verili, že sekera ich ochráni pred bosorkami, a že po celý rok budú zdraví. Cepy im mali dožičiť bohatú úrodu, dyňa zaistiť krásu a reťaz ich mala po celý rok udržať pohromade. Potom všetci odišli k potoku obradne sa poumývať.

Po tomto umývaní a večernom zvonení všetci zasadli k štedrovečernému stolu. Zapálili sa sviečky a všetci si kľakli, prežehnali sa a modlili sa Otče náš, Zdravas Mária a Sláva Otcu. Ak niekto v rodine z najbližších príbuzných zomrel alebo ak by

niekto pocestný navštívil tento dom, bol pre neho na stole prichystaný ešte jeden čistý tanier. Potom si na zdravie vypili pohárik pálenky a posadali za stôl. Gazdiná namočila malíček do medu, každému urobila na čele krížik. Až následne začali konzumovať štedrovečernú večeru. Z každého jedla sa symbolicky odoberalo do čistého taniera. Najprv zjedli po strúčiku cesnaku, potom oplátky s medom. Nasledovala fazuľa na kyslo alebo s cesnakom, opekance – *bobalky* s makom, kapustová/hubová polievka a kaša uvarená v mlieku s prepraženým maslom a cukrom alebo pirohy (dnes je ako posledné jedlo namiesto kaše ryba- poväčšine kapor so šalátom). Jedlá na stôl donášala iba gazdiná, ostatní sedeli, až kým večera neskončila.

Po večeri sa všetci postavili, prežehnali a opäť pomodlili. Gazda sa poďakoval so slovami *Dzekujeme ci Bože za tote dari, chtore me z tvojej ščedrojci požívali*. Potom si všetci zaspievali koledy a nábožné vianočné piesne. Gazda rozdal deťom orechy a gazdiná jabĺčka, a tak čakali na polnočnú svätú omšu. Dnes je čakanie na omšu spríjemnené rozbalovaním darčiekov, ktoré pod vianočným stromčekom nesmú chýbať. Pani Butalová si spomína, že kedysi bolo taktiež na *viliju* zvykom: „*Strom, ktorí ňerodzil v sadze ta gazda vžal šekeru, a po ňim na viliju večar bil, a hutorel: kedz ňebudžeš rodzic, ta ce zotňem.*“

Neoddeliteľnou súčasťou vianočných tradícií bolo vinšovanie a koledovanie. Koledy vznikli na magicko-zaklínacom podklade, vychádzali z predkresťanskej tradície a ich cieľom bolo zaželať blahobyt v nastávajúcom roku. Koledovania sa zúčastňovali detí, mládež aj dospelí muži. Okrem kolied sa repertoár koledníkov obohatil aj o piesne, ktoré si ľudia osvojili z cirkevných vianočných piesní spievaných v kostoloch (napr. Narodil sa Kristus pán, Dobrý pastier sa narodil, Tichá noc, Búvaj dieťa krásne,...). Na druhý vianočný deň – na Štefana už od skorého rána chodili z domu do domu vinšovači. Jedným z vinšov je napr. *Vinčujem, vinčujem na toto svatu Vilijočku, žebi vam dal Pan Boh vecej ročki dočekac, hojnejši, pokojnejši, na hure urody, na dvore prikladi, v komore veľo, u chiži vešelo, To ja vam vinčujem, zo šerca*. Po vinšovaní každý dostal určitú odmenu. Vinšovali si navzájom aj dospelí, chlapi aj ženy, sused susedovi, rodina rodine. V obci sa to traduje dodnes.

Súčasťou vianočných zvykov boli v Benkovciach tiež obchádzkové betlehemské hry. Tradovali a tradujú sa s niekoľkoročnou prestávkou z pokolenia na pokolenie až dodnes. Predvádzala ich skupinka chlapcov a ľudovo sa im u nás hovorilo *gubaše* – betlehemci. Historický vývoj betlehemských hier, v ktorých sa prelínajú vplyvy pohanských kultov s tradíciami kresťanstva a sociálnym životom ľudí, sformoval podobu týchto hier v období 18. a začiatkom 19. storočia.

Gubaše chodili v Benkovciach z domu do domu už počas prvého vianočného dňa – na *Bože narodeže*. V betlehemskej hre účinkovali piati chlapi alebo mládenci: Anjel, Fedor, Stach, Guba a starý. Za zmienku stojí ich oblečenie. Prví traja boli v minulosti oblečení do bielych košiel a bielych drelichových nohavíc, predtým do bielych sukní. Krížom cez plecía mali previazané širšie stuhy – *pantľiki*. Anjel bielu, Fedor modrú a Stach červenú. Na hlavách mali nasadené vysoké čiapky s modrým podkladom, vyrobené z tvrdého papiera, na ktorých mali rozličné ozdoby hviezd, vpredu krížik zo staniolového papiera. Guba mal oblečený naruby obrátený kožuch, na hlave baranicu. Na tvári bol natretý sadzou. Starý bol oblečený v širokých, slamou vypchatých nohaviciach a košeli. Na tvári mal masku z kozľat'a alebo ovce s dlhou bradou a veľkým červeným nosom, v rukách sekeru. Anjel vždy nosil v rukách

betlehem, jasičky alebo kostolík a vchádzal do domu ako prvý. Postupne za ním zvonku prichádzali Fedor, Stach a Guba, ktorí mali palice. Obutí boli v čižmách alebo v celých topánkach.

Gubaši v roku 1966

Gubaši v roku 2000

Gubaši v roku 2017

Prvý deň Nového roka má zvláštnu moc. Vzťahovali sa naň zákazy niektorých činností, ktorých nedodržiavanie malo nepriamo ovplyvniť chod domácnosti aj hospodárstva. Bolo zvykom, že z domu nič nepožičiavali, aby sa počas nastávajúceho roka držalo gazdovstvo pohromade a aby nič nevyšlo navnivoč. Podobne ako na Vianoce, aj v tento deň si chodili ľudia navzájom po domoch vinšovať a koledovať. Vinše boli zamerané na prosperitu hospodárstva, častokrát sa opakovali s tými vianočnými, ale boli viac žartovné. V tento deň nesmeli na stole chýbať bravčové mäso symbolizujúce blahobyť rodiny. Mäso z hydiny sa nejedlo z obavy, aby im neuletelo alebo neodtieklo šťastie z domu. Tento zvyk sa dodržiava dodnes. Zvyky od ktorých sa upustilo boli napríklad, že na Nový rok vstával ako prvý muž, ktorý z potoka priniesol čerstvú vodu, v ktorej sa všetci členovia rodiny umyli. Potom sa rozložil oheň a zažalo v izbe svetlo. Všetci členovia rodiny sa obliekali do čistých šiat.

Cyklus vianočných zvykov a tradícií, v ktorých dominovali rozličné úkony spojené so želaním zdravia, šťastia, dobrej úrody a i., uzatvára 6. január – sviatok Troch kráľov. V tento deň sa v kostoloch svätila voda, ktorú si ľudia brali domov

a ochranu pred zlými silami. V tento deň sa symbolicky ukončili Vianoce, pretože z domu sa vynášali vianočné stromčeky. Gazdiné pripravovali trojkraľovú večeru, ktorá bola podobná ako na Štedrý večer. Kňaz chodil po dedine a vysväcoval domy. Na znak posvätenia boli nad vchodové dvere zvnútra bielou kriedou napísané iniciály G+M+B (Gašpar, Melichar, Baltazar) a za nimi rok vysvätenia. Tieto trojkraľové tradície sa udržuju až do súčasnosti. V minulosti od tohto dňa pokračovali priadky.

Ďalším sviatkom boli Hromnice, ktoré pripadajú na 2. február. Dodnes sa udržala kresťanská tradícia svätenia sviečok – hromničiek v kostoloch, ktoré mali počas roka chrániť obydlia napr. pred búrkou, krupobitím, ohňom či úderom blesku. Počas týchto pohrôm ich ľudia často zapalovali. Súčasne verili v ich silu pri uľahčení skonu umierajúceho.

Prechod medzi zimnými a jarnými obyčajami tvorili podľa kalendára fašiangy, ktoré začínali po Troch kráľoch a končili podľa každoročného termínu Veľkej noci. Bolo to obdobie veselosti, zábav, ale najmä svadieb. Fašiangové obdobie nebolo vnímané len akési „posledné vybúrenie“ pred Veľkou nocou, malo magicky napomáhať k skorému príchodu jari a zaisťovať bohatú úrodu, plodnosť stád i žien. Na záver fašiangov sa v domoch, kde sa priadlo, pripravila hostina. Krátko pred ňou sa uskutočnil sprievod dievčat hore dedinou. Spievalo sa a pri krčme sa pridali aj mládenci. Dievčatá utvorili karičku, zaspievali si a zatancovali. Potom sa už odišlo na hostinu. Všetka veselosť končila v utorok o polnoci, pred popolcovou stredou.

Popolcovou stredou sa začínal štyridsaťdňový pôst, počas ktorého bol prísny zákaz hlučných zábav, spevov, svadieb a mäsitých jedál. Nesmelo sa napríklad ani šiť a vyšivať. Pôstnymi dňami pred Veľkou nocou boli streda a piatok. V tieto dni sa jedli iba pôstne jedlá, ako polievky na kyslo, pečené zemiaky, múčne jedlá a ryby. Pôstne obdobie využívali ženy a dievčatá na navíjanie na vretenách napradenej priadze na motovidlá. Po ďalších úkonoch, ktoré s tým boli spojené, začali tkať domáce plátno. Okrem bežného plátna sa tkali aj ručníky, obrusy, koberce. Táto práca trvala ženám takmer až do Veľkej noci. Chlapi sa venovali mláteniu obilia, starali sa o dobytok, plietli košíky, opálky, metly z brezového prútia, orezávali stromy, bielili kmene vápnom či zväžali drevo. Výroba košíkov, opálok, metiel, hrablí a korbáčov mala v Benkovciach dlhú tradíciu a skončila pred niekoľkými rokmi, kedy zomreli p. Butala, p. Matta, p. Fuňa a p. Macík, ktorí sa tejto činnosti venovali.

Jarné a letné obyčaje

Toto obdobie je časovo ohraničené obdobím od predveľkonočného štyridsaťdňového pôstu až do ukončenia žatvy. Najvýznamnejším sviatkom jarného cyklu sú veľkonočné sviatky. Ešte pred začatím pôstu každá gazdiná vyčistila popolom hrnce a všetok kuchynský riad od masti. Pôst sa odzrkadlil aj v stravovaní, pôstnymi dňami boli streda a piatok. Skupinové priadky sa už v tomto čase nekonali. Ženy začali s tkaním plátna a kobercov na krosnách.

Zvyky spojené s veľkonočnými sviatkami majú hlbšie korene a vo väčšine obcí pretrvávajú dodnes. Išlo o rôzne činnosti zabezpečujúce zdravie a prosperitu pre všetkých členov rodiny. Týždeň pred vyvrcholením pôstneho obdobia sa slávila tzv. Kvetná nedeľa. V tento deň sa v kostoloch na znak príchodu Ježiša Krista do Nazaretu svätili bahniatka, ktoré získali ochrannú funkciu.

Výsledok práce pani Anny Kužmovej

Cyklus veľkonočných obyčajov sa začínal na Zelený štvrtok. V tento deň sa v kostoloch „zväzovali“ zvony, prestávalo sa na nich zvoniť. Až do vzkriesenia nahradili zvuk zvonov veľké rapkáče na znak umučenia Ježiša Krista. Ich hluk mal ochrániť celé spoločenstvo od nepriaznivých a nadprirodzených síl. Na Zelený štvrtok ženy a dievčatá pripravovali a v cibulových šupkách farbili veľkonočné vajčička. Neskôr sa zdobili voskom a postupom času pribúdali aj ďalšie modernejšie techniky. Tento

zvyk sa uchoval až do súčasnosti a profesionálnejšie sa mu venuje p. Anna Kužmová.

Veľký piatok bol deň prísneho pôstu. V minulosti sa ľudia chodili skoro ráno umývať k tečúcej vode potoka. Toto obradné umývanie im malo zabezpečiť zdravie počas celého roka. Počas dňa sa ženy venovali príprave veľkonočného jedla – *paski*. Upekli veľkonočný koláč, uvarili šunku, klobásy, pripravili hrudku z mlieka a vajec. Nesmel chýbať ani veľkonočný baránok, ktorý bol ozdobený sladkou plnkou.

Na Bielu sobotu gazdinky už od rána do košíka chystali a dodnes chystajú veľkonočné jedlá – *pasku*, ktoré potom zanesli do kostola na posvätenie. Do košíka pekne poukladali koláč, šunku, klobásy, hrudku, slaninu, vajčička, maslo, soľ, poper, cviklu s chrenom a pálenku (dnes sa už veľmi nedáva). Košík sa prikryl bielym tkaným ručníkom. Veľkonočné jedlá posvätil po vzkriesení kňaz pred kostolom (u rímskokatolíkov na Bielu sobotu a u gréckokatolíkov skoro ráno na veľkonočnú nedeľu). Po posvätení sa každá gazdiná ponáhľala s košíkom domov, lebo verili, že vďaka rýchlemu príchodu domov, im nebudú utekať kravy z poľa a skoro ukončia žatvu. Po príchode do dvora raz obehla s košíkom okolo domu. Až potom s kresťanským pozdravom *Pochvaleni Ježiš Kristus* (rímskokatolíci) vošla do domu. Následne položila košík na stôl a vyložila všetky jedlá. Nakrájala ich na tanier a všetci sa spoločne pomodlili a jedli. Počas konzumácie nesmela odísť od stola, lebo sa verilo, že počas celého roka by nemala ani chvíľu voľného času. Nesmela ani piť vodu, vraj aby vtáci neozobávali mladú pšenicu. Spomenuté zvyky sa zachovali až na malé odlišnosti v našej obci dodnes.

Veľkonočnou nedeľou sa opätovne rozozvučali zvony v kostoloch. V domácnostiach sa nič nevarilo, pretože sa celý deň jedli len posvätené jedlá. Od zvykov, ktoré boli spojené s týmto dňom sa upustilo a dozvedáme sa o nich len z počutia. Za spomenutie stojí napríklad: Poobede po omši a po popoludňajších pobožnostiach, keď dievčatá vyšli z kostola, chodili po dedine, spievali obradové piesne a tancovali chorovody (Hoja Ďund'a, Na dzive huši,...). Dievčatá boli oblečené v bielych blúzkach a bielych sukniach. Tieto tance patrili k najstarším slovenským ľudovým tancom.

Veľkonočný pondelok, tak ako to býva aj dnes, patrilo mládencom a oblievačke. Ľudia verili, že voda má blahodarné účinky na zdravie a krásu dievčat. Už od skorého rána chodili po dedine malí oblievači, ktorí zašli do každého domu, kde mali

dievča. Oblievalo sa vodou, neskôr používali aj voňavky. Za oblievačku ich dievčatá odmenili koláčom, vajítkom, ktoré je znakom životného kolobehu alebo peniazmi. Popoludní prišli na rad starší parobci, ktorí väčšinou vytvorili skupinky a tak postupne po domoch obchádzali všetky dievčatá. Tie sa pred nimi často skrývali.

Keď ich mládenci našli, obľiali ich vedrami vody tak, že na nich neostala ani nitka suchá. Prvá zábava však bola až na Juraja. Konala sa hneď popoludní na niektorom dvore a začínala dievčenskou karičkou a potom nasledovali párové tance, najčastejší bol čardáš. Vyvrcholením zábavy bol parobský tanec „prečekaný“, kde mládenci ukazovali, ako vedia zacifrovať s ostrohami na čizmách. Do tanca im väčšinou hrala cigánska muzika.

Hneď po Veľkonočných sviatkoch sa začali na poliach jarne poľnohospodárske práce. Táto zaneprázdnenosť ovplyvnila aj ľudové obyčaje, ktoré už neboli také bohaté ako v zimnom a jarnom období. Tretím významným sviatkom boli Turíce – Rusadľe. Na počesť týchto sviatkov si ľudia ozdobovali svoje príbytky, vstupné brány do dvora, domy, ale aj hospodárske budovy zelenými lipovými alebo agátovými vetvičkami, ktoré mali ochranný charakter. V noci zo soboty na turichnú nedeľu dávali mládenci svojim vyvoleným dievčatám na dom alebo do plotu ozdobné stromčeky – máje, vyzdobené stužkami – *pantlikmi* a ružami z krepového papiera. Ak o niektoré dievča mal záujem aj iný mládenec, stávalo sa, že ak prišiel k domu svoje vyvolenej a zistil, že už jej niekto pred ním postavil máj, jednoducho ho vyhodil. Bolo tiež zvykom, že mládenci si svoje máje počas celej noci strážili. Starým dievkam

mládenci zakladali jalovec – *fijomak*. V neskoršom období sa tento zvyk presunul k dátumu prvého mája. U nás na dedine sa táto tradícia stavania spoločného mája obnovila pred štyrmi rokmi. Ide o kultúrny program v rámci ktorého mládenci za spevu folklórnej skupiny prinesú do obecného parku máj, ktorý následne dievčatá ozdobia stužkami. Takýto vyzdobený máj mládenci zasadia na vopred pripravené miesto a pokračuje sa v kultúrnom programe tancami a spevom.

Iné dedinské obyčaje a “pripovídky”

VÝROBA LÁTKY Z KONOPE

Konopné nite sa vyznačovali svojou pevnosťou a používali sa na výrobu domáceho plátna. Konope sa pestovalo na poli, kde bola úrodná pôda. Sialo sa prevažne v máji po mrazoch, ručne z plachty. Po zasiatí sa pôda s konope neobrábala až do zberu. Narástlo do výšky aj 2 metrov. Konope bolo dvojaké a trhalo sa v dvoch termínoch. Biele sa trhalo skôr, niekedy koncom júla a zelené o niečo neskoršie, keď dozrelo na semienko, až niekedy v septembri. Semienka sa vyberali často aj mlátením cepmi. Z prvého zberu boli vlákna mäkké a jemné ako ľan. Tie sa používali na tkanie plátna. Z druhého zberu boli vlákna tvrdšie, hrubšie a pevnejšie. Používali sa na tkanie domácich kobercov, motúzov, povrazov a vriec.

Keď sa konope vytrhalo, zviazalo sa do malých snopov v dvoch miestach tak, aby sa nerozpadol. Po pár dňoch sa odviezlo močiť do Ondavy. Položilo sa ku kraju, vedľa neho sa zabili kolíky, aby sa držalo a prikrylo sa kameňmi, aby sa nedvíhalo. Takto sa nechalo močiť asi 7 až 10 dní, najviac však dva týždne. Stalo sa, že veľká voda slabo zaťažené konope aj odniesla.

Keď konope obeleli, z vody ich vybrali a odviezli naspäť domov, kde sa usušili na slnku. Vymočené konope po uschnutí zostalo ako slama. Suché konope najprv rozdrvili na *cerlici*, aby sa zbavilo hrubého pazderia, potom ich vyčistili a česáním na železnom hrebni – na *česadle* (doska s okrúhlym “hrebeňom“ s množstvom klinec a s hrotmi hore). Takto vznikali *kúdzle*. Ďalšie práce nasledovali potom až v zime – spracovanie na nite na priadkach a tkanie plátna na krosnách.

Kúdzle uviazali na *praslicu* – hrubšia tyč v spodnej časti osadená na tenkú dosku, na ktorej mala priadka nohu, a tak ju pridržila. Palcom, ukazovákom a prostredníkom ľavej ruky neustále odoberala z *kúdzeli* rovnaký počet konopných vlákien a šul'kaním ich spájala pri občasnom poslinení prstov. V pravej ruke držala *vrecenku*, s pripevnenou niťou, *vrecenku* neustále obratne točila prstami pravej ruky, čím sa niť spletať a tým dostala veľkú pevnosť a trvácnosť. Keď pribudlo konopnej niti 30 až 40 cm medzi ľavou rukou a *vrecenkom*, namotala priadku upradenú časť niti na *vrecenku*. Neskoršie na pradenie používali *kolovrátky*, ktoré pomocou nožného šľapadla a prevodov vytvárali krúživý pohyb na spletaní niti. Upradené nite navíjali na drevenom *motovidle*.

Aby boli *predzena* pekné, vyvárali sa v *šafflu*, do ktorého sa vlievala voda s lúhom z popola. Vyluhovali resp. vybielili sa za dva dni a potom sa opäť oprali v potoku (pani Butalová spomína, že sa chodilo „*viplukac na ten jarok, dze teraz Božena Olšavová biva*“). Po vysušení *predzeno* dve osoby stojace naproti sebe naťahovali,

aby sa nite neskrúcali. Následne sa suchá priadza navíjala na cievky. *Špul'ar* (nástroj na navíjanie) pozostával z lavice na štyroch nohách a latkovej konštrukcie, do ktorej sa vkladala kovová tyčka s drevenou rúčkou. Na tyčke bola navlečená *fajfa* (cievka). Rúčka sa uchytila do *smika* (sláka), pomocou ktorého sa tyčkou otáčalo, a niť sa tak navíjala na cievku. *Fajfi* boli drevené cievky vysústružené do tvaru rúrok s kolieskami na koncoch.

Začalo sa *snovac*. Nie každá gazdiná mala *snovadnicu*, tú si požičiavali. Pani Butalová si spomína: *S timi fajfami še išlo do tej cetki jak Bile, tam bula cetka Glodičová še volala. A ona mala takí veľkí stroj (snovadnicu), na štedruku izbi stál a ona už znala jak s ňim robic, ta ona nám vecka natočila na domu. Cetka bula mocno šikovná, znala plisovac sukňe, ta za ňu chodzil'i ľudze z calej okol'ici. A tiž še starala i o kňazké rúcha, plachti. Mi jak dzivčata me jej chodzil'i každú sobotu pomáhac do kojscela. Snovadnica (nástroj na snovanie) mala drevenú oš (os) od zeme až po strop. Tam bol pribitý kúsok kože, o ktorú sa os opierala, a na zemi bol podstavec ako pod vianočný stromček. Hore aj dolu boli drevené kríže, ktoré mali na koncoch ramien pripevnené štyri dvojmetrové laty. Stojan na fajfi – fajfar – tvorilo päť prekrížených drôtov, na ktoré sa natiahlo desať cievok. Nite sa navliekli do *snovacoho pista* (piesta), *snovadnica* sa rukou zakrútila a piestom sa nite držali pohromade. Nasnovalo sa tri až päť znakov, čiže zhruba 12 – 20 metrov. Nite sa potom opatrne pozbierali a splietli do *varkoča*, z ktorého sa potom navíjali na *krosná*. Ak gazdiná slabo *merkovala* (dávala pozor) alebo ešte nebola dosť skúsená, mohlo sa stať, že sa jej nite pomotali – a s tým sa už nedalo nič urobiť, len spáliť alebo zahodiť. To bola veľká škoda, ale aj veľká hanba, preto ak žena nemusela, radšej sa k tomu ani nepriznala.*

Tkanie sa uskutočňovalo na *krosnách*, nite išli cez nitelnice a brdo ubíjalo niť odvíjanú z člka. Navíjanie nití do nitelníc bola zložitejšia práca. Samotné tkanie bolo jednoduché a zábavné hlavne pre deti. V dedine nebolo veľa krosien, preto si ich gazdinky vzájomne požičiavali. *Krosná* sa postavili obyčajne v izbe a pri tkaní sa ženy striedali. Tkalo sa niekedy až do polnoci.

ZABÍJAČKA

Zabíjačka v minulosti neodmysliteľne patrila k zimným slovenským tradíciám a v dedinskom prostredí bola považovaná za spoločenskú udalosť, na ktorej sa stretávala celá rodina.

Prvá fáza zabíjačiek prebiehala na dedinách pred vianočnými sviatkami (21. decembra na Tomáša, pretože tomuto dátumu sa pripisoval špeciálny magický význam - gazdovia verili, že keď v tento deň zabijú prasa, mäso dlho vydrží), druhá fáza v období fašiangov. Zimné obdobie sa na zabíjačky využívalo z dôvodu nedostatku dostupných chladiarenských možností, ale v tomto období mali ľudia aj menej práce. Zabíjačkové výrobky tvorili aj súčasť sviatočných stolov a boli vítaným pohostením na fašiangových slávnostiach a svadbách.

Príprava na zabíjačku sa začínala už niekoľko dní dopredu. Nešlo len o prípravu samotných ingrediencií, ale aj súčastí potrebných na zabíjačku, ako trojnožky, koryta a pod. Už deň pred zabíjačkou ženy museli pripraviť a očistiť cesnak, cibuľu, majorán atď. Ich úlohou počas zabíjačky bolo aj neprijemné čistenie čriev.

Zabíjačka sa vždy začínala skoro ráno, aby sa počas dňa stihli výrobky spracovať.

Mäso sa rozdelilo na niekoľko častí. Časť sa nechala na konzumáciu v čerstvom stave, časť sa rôznym spôsobom konzervovala a časť sa spracovala do klobás. Vnútorosti sa používali na výrobu jaterníc - *huriek* a tlačanky. Z tukov sa údila slanina a vytápala masť a škvarky. Menej hodnotné časti ošípanej, ako kolienka, hlava, uši a chvost sa používali na huspeninu - *studžeňinu*.

Keďže niektoré časti ošípanej bolo treba hneď skonzumovať, aj preto sa pripravovali zabíjačkové hostiny. Na hostinu sa pozývala najbližšia rodina, ale aj susedia a neraz trvala až do neskorej noci. Ako si spomína pani Zemanová: „*Nepísaným zákonom bolo obdarovať rodinu a susedov kusom mäsa a hurkami, ktoré sa do domácnosti pri ďalšej zabíjačke vrátili. Zmysel tejto výmeny bol aj v tom, že v domácnostiach bolo vždy čerstvé mäso a čerstvé mäsové výrobky.*“

LÚPANIE KUKURICE A PÁRANIE PERIA

Veselé boli taktiež stretnutia mládeže pri lúpaní kukurice – *kenderici*, či na páraní peria. Pani Butalová si spomína, že na lúpanie chodievali aj chlanci a mnohokrát rozprávali o „*straškoch*“ a to len z toho jediného dôvodu, aby vystrašili dievčatá a mohli ich tak potom „*provadzic domu*“.

O páraní peria sme sa dozvedeli z úst pani Anny Butalovej, Margity Olachovej a Anny Zemanovej. Pani Olachová nám páranie opísala takto: „*Na páračky chodzilí divčatá ale i staršie odaté ženi v skupinkoch po štiri až šejsc. Kez še dopáralo u jedného po dakeľo dňoch tak še urobilo pohojsceňe, vecka me už išli ku d'alšomu. Kec me párali ta sme sebe i zašpivali, pohutoreli me, ale neohvarjalo še, len me tak hutoreli. Dakedi me párali i do dzešatej, jedenástej večara.*“

Pani Zemanová si na páranie spomína ešte z čias, keď bola dieťa. „*Dlhé zimné večery si ľudia krátili páraním peria. Väčšinou sa chodilo po susedoch – takto si navzájom vypomáhali. Pamätám si, že sme šli napr. do Vancika, Kočíša atď. O tom ku komu sa v ten deň išlo povedali rodičia. Ako dieťa som tam veľmi rada chodievala, pretože sa tam rozprávali strašidelné príhody – koho, kde a ako strašilo. Veľmi zaujímavo vedel rozprávať príhody pán Alžo.*“

Od pani Butalovej sme sa o páraní peria dozvedeli nasledovné: „*V žime, kedz už ňebulo po vonka teľo roboti, bo skoro bula cma, ta me chodzil'ni na páračky. Chodzilo še najme po sušedoch, ktoré mal'i huši. Špival'i sme sebe špivanki všelijaké i svaté i také bežné. Dakedi še hutorelo i o straškoch. Kedz me už u dakoho končil'i s páračkami, ta v pošledňi dzeň še urobila hojscina. Napekli še makovňiki, orechovňiki, uvaril še čaj. Na hojscinu vecka už bul'i pozavné i parobci, bo še podávala i paľenka.*“

Niektoré príbehy, ktoré si pani Anna Butalová zapamätala z rozprávania svojho otca - p. Baníka, p. Girovčáka a Baľa, nám aj vyrozprávala.

„*Grófka u Továrnym bula mocno dobrá. Obľekla na sebe poplatanú sukeň a takú zásteru co mala veľkú kešeň. A prišli na koču tu do Benkovec. Išli cez dzedzinu a ona šedzela na zadku na koču obráčená ku valalu a mala u kešeňi drobné peňeži a toto peňeži metala po draže a dzecj zbiral'i, radoval'i še.*“

„*Tu na tím naším hradze (Čičva) bula táka dzira hľiboká a to bula studňa dakedi. A do tej studňi pušli kačku, že dze tota kačka pujdze A i ona višla na tej Ondave, takže dzeška tam (na hrade) dajakí tunej muši buc...*“

„*Pánove neznám isto, ale asi Barkóci mal'i dva dzivčata, dvojički. Mocno šumne*

bulí, kandraté. No a pánove išli dakdze het može do Maďarka, bo oni tak chodzilí a slúžku ochabili s tima dvojičkami. Tote dvojički šicko na ňu (slúžku) vivolaľi. A ona co zrobila? Vžala otrávilá tote dzivčata. Umarľi. Prišľi domu grófove a totu slúžku tak potrestali, že ju prikručili s d'ablami na huru u Kladzanoch. A ona tam za šidzem dni a šidzem noce tancovala bosa u pšeniči. Tak tancovala, že dočista nohi podarla a jej dávalí pic nápoj zos koňských kopitoch. Tak še tam dobila, dotrepala. To takí trest mala za tote nevine dzeci.

No a tote dzecata sú pochované buc u tej budove co pod hradom abo na cinteru, to už neznam. Aľe kedz me tam chodzilí na zábavu a ocec muj i mac hutorilí : Tam dzivče ti nechodz na zábavu, netancuj tam, bo tam dolu je pivnica a tam sú pochované tote dzivčatka.“

„Cigáňi chodzili hrac na hrad grófom, raz prišľi hrac i pre “tajnoho“ grófa, ktorí ich ľen zlanaril po draže. Išľi hrac na joho hojscinu. Takoho jak ich (cigánov) primáša už boľel bruch z jedžeňa i z pica, ta višol vonka. A odrazu učul, jak na ňoho dachto kričí, aľe ňikoho ňevidzel. Ta sebe podumal, že asi ľem veľšo popil, aľe v tim uvidzel čarňoho koňa (u stajni), ktorí še gu ňomu zaš prihutorel i povedzel mu, že je grój Hadik Barkóci. Cigán jak kuknul koňoj do uč, ta isce spoznal grófa Hadik Barkóciho. Ten kuň (gróf) mu povedzel, že teraz sú obojo v pekl'e, že un še tu dostal za to jak žil a jak še choval počas života, že ho d'abol premeňil na koňa. Za to varoval cigána naj od toho hojscitel'a ňepíta nič ľen uhľe. Kedz višol zo stajni vrátil še na hojscinu, dze dohral i s kapelu. Na radu grófa sebe nepítal nič ľen toto uhľe. A tak ho d'abol prepušľil zo službi. Vecka, jak še už vrátilí do našoho šveta, ta še toto uhľe premeňilo na zlato. Šicke še cešilí, bo zbohatľi. Chír o tim še donis až ku grófkoj Barkóciovej do Tovarnoho. Tota sebe dala cigána zavolac do kaštil'a. Ten jej šicko pohutoril, jak štretnul grófa premeňenoho na čarňoho koňa, a že un mu vlastňe zachráňil život. Grófka po tim, co še doznala še zabanovala a rozduňovala, jak bi mohla mužoj pomohňuc. I ňechala u Tovarnim postavíc takí dom pre tich, co ňemaľi dze bývac. A šicke ľudze še tam modľilí za grófa Hadik Barkóciho. Ľudze hutoria, že i teraz sem tam vidzec čarňoho koňa na hradze.“

„Muj ocec i s maceru bulí také mladé. A tu bývalí u Benkovci. A ocec pochádzali z Podčičvi. A mac (tetina babka) tam bula sama bo tamte dzeci bulí u Amerikoj a voňi tam išľi mlacic na mašiče. Ta išľi večar, že bi ráno skoro ňestávali...Toto tiž pravda kazali ocec, dzeci Vám ňecigáňim, a mi pošidalí kolo oca na pojscel' i kužmovo dzeci, a tak me sluchalí... No a jak me išľi po noci, taká draha ňebula, bula kameňista, ňedobrá. Čulí, že už idú kopitá, čerkajú. A ocec hutoria maceri, že Mario už idze koč, idú grofove na poľovačku. No a jak prišlo a ňičoho ňebulo, fakľe švicilí dva na koču, jedna z jednoho boka, druhá z druhoho, aľe koč ňevidzelí, ľen fakľe vidzelí, aj čulí koňe, aľe aňi koňe ňevidzelí, ľen dupot. A na ňich višol takí strach, že tak idze ten koč a ňikoho ňevidno. No a jak išľi daľi ta pri skalke, pri peršej skalkoj na straňe od Ondavy bulí šini, co i jak teraz. Pri šinoch stál chlop, takí malkí bul jak bačka hrubí a mal veľkí kalap na hlave... A mal na sebe plášť a voňi co še tak zľekľi ňeznalí, že co to. A to na draže bulo pulno kijakoch všadzi pometaně, co išľi ľudze ňe. A voňi maľi ten kijačok a prišľi ku ňomu a mu škaredo vihrešilí tomu čľoveku. A un stal oparti o toto (šini). A un dal tu ruki medži nohi a tak im ukázal, že bi išľi d'alej. Ta naznalí, či dakoho čekal druhoho či co. Voňi tak še dvojo zľekľi co mac stracilí začepku, chustku lapilí do ruki a to tak ucekalí a to od skalki ucekalí až do Podčičvi,

dolu tím brežkom až tam. No a prišli prestrašené a len búchajú do dzveroch. A mac otvoril no a to nebulo ani teľo hodzin, že bi noc bula dajaká ňe, ale už bula cma. Prišli tam a hutoria maceri, že co vidzel' šicko. No a mac im hutoria tak – no čoho sce išli tak ňeskoro, že znace, že ľudze hutoria, že u Inoci straši.“

„Hromada starí, Zuzky Hromadovej švekor, voňi bul' ten ni, take jak na cestoch, ňe robotník, ale takí jak kus vedúci abo co. A voňi chodzil' pod totu skalku, tam sebe vžal' slami a tam spal' pod skalku bo tak jak teraz co čítajú motore, ta voňi tam ňznam za keľo noce chodzil' tam čítac motore. A na tej skalke jak prišlo 0:00 hodzin dajakí fták, voňi ňevidzel' ftáka, len čul' jak trepal s krídlami na tej skaľe a špival. A nás svak naučil' totu špivanku. To bula nová špivanka u valaľe, ale jaká to bula špivanka už ci ňepovim. A mi še totu špivanku naučil' a na valaľe špivali.“

„Moja mac kopal' bandurki s cetku. Cetka še volala Virbaňina (tích Petrikovich, Eny Petrikovej mac, Editova baba) a kopal' bandurki u tim, za cinterom a už tak bulo ku večaru. A mi už bul' pejc dzeci doma. A tu býval' učiteľe, dze býva Viera Kiferová, tam býval učiteľ Polášek še volal. A maľi dzeci dvoch chlapcoch – Viktor i Jarko a dzivče bulo Milka. No a tota cetka Virbaňina mojej maceri tak hutori: Mario ic domu bo už paľe keľo hodzin, slunko zachodzi, bo ci treba večeru varic dzecom. A ja išče ostanem. No a moja mac išli z tamac, že idu už domu. Na cinteru bul' koštrabi, tak še volaľi, šeno bulo. No a oňi idú, patria a na koštrabe šedzi chlapec. ňznam, či chlapec, bo ňvidzel' co, len šedzelo dzecko také možno vyše ročné a u bilej košul'koy. No a voňi toto prišli, chcel' tak jak pujsc bo dumali, že, šak mušelo buc dzecko vekše, kedz dumal' i, že abo Jarko, abo Viktor, že dzeci učiteľovo še tam bavia. No ta tak na ňich vecka dopušťilo strach, že u bilej košul'koy, že tote chlapani ňchodza tak (učiteľovo). No ta voňi (mac) ňpošli tam, ale dze pošli? Ta do toho Poláška. A še pítajú: pán učiteľ vašo chlapani doma? A voňi hutoria: ta pace tam sú u šaľu, še kupal' i. No ta to ňbul' oňi tedy. A oňi (učiteľ) tak, čom še paňi Baňiková pítace? Ta hutoria mac, že co vidzel' na cinteru. Len vtedi im bulo toto d'ivné, že toto (dzecko) pošlo pod koštrab. Šmiklo še na zadku dolu koštrabom a pošlo pod koštrab a višlo z druhoho konca a zaš višlo hore na koštrab. No a oňi už še zľekľi, taľy strach na ňich dopušťilo, že co to... Ta to tiž bul dajakí strašok.“

„To už bulo dávno, pradávno, ňznam kto to bul, kto to ňbul.... Tak tu dakeiy kedz vešele bulo, kedz še žeňil' i, vidával' i ta bul' i doma i dva nevesti i tri nevesti bul' i. No a toto nevesti raz ráno švekra jak nevidzela vžal' šmetanku, co mala vona u harčku. Pozbiral' i a žedľi zos chl'ebom. A išli cahac len tu dze Miľo Škurlov. Kedz cahali len ta tak im šmišno mocno bulo, co pošidal' i na zem, že švekra má teraz mucic, že co to budze, kedz uvidzi, že šmetanka povibirana, pojedzena, ta tak še mocno šmial' i. No a tu patria na cinter a na cinteru pes a cahal rentu. A oňi sebe hutoria: Co ten pes tam robi? Pes hrabal a vihrabal totu rentu. No ta voňi tak hutoria: Ta podzme opatrec, že co tam, šak co še budzeme bác, šak me tri. A oňi prídu tam opatrec a pes vihrabal dzecko. No a vecka oňi pošli za richtárom a hutoria mu, že psa odbil' i a, že pes vihrabal na cinteru dzecočko. No a tu teraz prišli šandáre, toto dzecko vžal' i. No a teraz čijo dzecko? Ta tak mušeli mladé ženi, ňznam od keľo roki, šicko mušelo ísc na višetreňe. Prišol doktor a tota jedna ňchcela pujsc, co bulo jej dzecko. Tak hutorela: Ja neidzem, naj oňi idú a ja bi čom išla še tam dakomu ukazovac, dajakomu chlopoj. Ta vona nepošla. A vona mala muža, ale bul u Amerikoj. A maľi sluhu a ona bula v druhom stave od toho sluhu. No a jak porodzila a vun mušel v noci pujsc

toto dzecočko zakopac. Ale vun še bal, bal še mocno na cinteru ta l'en malú doľínku vibrál no a tam u rentoj bulo zakrucené toto dzecko. Vecka tota žena mušela toto dzecko nošic po valaľe. Mala ho na rukoch a tak po valaľe chodzila.“

MLÁTENIE OBILIA

Obilie sa mlátilo spočiatku v stodolách, ručne. V neskoršom období sa táto práca vykonávala na mláťáčkách – *mašinoch*. V Benkovciach mal jednu *mašinu* starý Kopec, druhá bola na družstve, ale „i z druhoho valala tu chodzil'i mašini“ spomína pani Olachová. Ďalej spomína: „*Ludzom, ktoré mali veci žemoch – pejc až šejsc hektare, tak tim prišli pomáhac tote, co mali l'en jeden abo l'en pul hektara žemoch. Robilo še dakedi od obeda i do dvezjatej večar. Pre tich co tam pomáhal'i tak še pripravilo pohojscene. Napekli še bobal'ki s makom, makovňiki, orechovňiki i tak. Dakedi prišli ľudze pomohnuć l'en za to, bo bul'i bobal'ki. Češi bulo dakedi vera, aľe vešel'i.*“

ZÁBAVA

V minulosti sa zábavy usporadúvali najmä v nedeľu popoludní na veľkých priestranstvách alebo v miestnych krčmách. Trvali však maximálne do polnoci, čo je výrazný rozdiel v porovnaní s dnešnou dobou. Stretávali sa na nich nielen mladí ľudia, ale aj manželské páry a starší. Dokonca nechýbali ani rodičia, ktorí sledovali správanie svojich detí. Ženy klebetili, ohovárali, tipovali, kto sa ku komu z mladých najviac hodí, kto sa s kým stretáva. Po zábavách sa o tom ešte na dedine dlho hovorilo a sledovalo či sa nejaká dievčina po zábave *neprespala*. Pani Butalová si spomína na zaujímavú a vtipnú „povidačku“, ktorá sa kedysi rozprávala: *Tiž še u nás hutorelo, že keďz u kojscel'e zhašla švička, ta už daktorá bula hotová - hrubá (v druhom stave).*“

Zábavy organizovali mládenci, ktorých hlavnou úlohou bolo zabezpečiť muzikantov – *hudakoch*. Podmienkou však bolo, že sa jej mohli zúčastniť len mládenci, ktorí boli vyvolení za *parobkoch* a dievčatá, ktoré boli zdvihnuté za *dzivky* a už nenavštevovali školu. Taktiež nebolo kedysi zvykom, že by mládenci stáli pri dievčatách. Vždy boli v oddelených skupinkách. Za dievčatami poväčšine stáli alebo sedeli matky.

Na zábave hrali muzikanti to, čo im kto rozkázal alebo predspieval. Preto sa často stávalo, že sa mládenci pri týchto rozkazovaniach aj pobili. Bolo naozaj len výnimkou, ak zábava skončila len tak, bez bitky.

Pani Butalová nám opisala ako ešte inak trávila voľný čas so svojimi rovesníkami, ak práve neboli pri *hudakoch*. „*Ku hudákom me chodzil'i po ružancu, tam dze Marta Grofiková býva. Tam bul'i zábavi, taká jak karčma tam bula. No a ten most kolo Božika ňbul takí jak co teraz, bul drevení. No a mi tam chodzil'i na ten most. A na tim mosce še dobre dupkalo, bo bul drevení, dobre še ozívalo. Tam me še vitancoval'i. vidupkal'i večar i v karičke.*“

„*Dzivki me chodzil'i na ten koľec, jak teraz Škurlovo bývajú, dakdze tam bul'i dva bile visoké slupki na jednom boku aj na druhím boku. Tam me še chodzil'i jak dzivki bavic, jak me višli z kojscela. A bavili me še na "škatuli". Jedna bula u štredu a ostatné me stáli pri tých slupoch, neznam čom ňe indze, aľe l'en pri tých slupoch. No a tota u štredu stála a kričela : Škatuli, škatuli hібajce še! No a teraz me behali*

a menili slupki a tota u štredu lapala a koho lapela ta tota išla do štredu. I totu me še baviši Huši, huši poce domov, co še teraz i u školkoj bavia.

Tam za valalom me daši i karičku, me še vitancovali, višpivali a večar me chodzil i po valale. Jak me išli ta me špivali júúúúj jaki to bul u valale špiv a teraz cichota. Me še polapali popod pazuchi, bo motore nechodzil tak jak teraz, a me išli špivajúci. Všeľijaké me špivali i smutné i vešelé. A už kedz bulo veľo hodzin, ta dakto i višol vonka a hutorel, že už ice domu.“

Eudový odev – Kroj

Kroj, tradičný ľudový odev, sa spočiatku zhotovoval doma, pretože spracovávanie ľanu, konope či vlny patrilo medzi povinnosti každej gazdinky. Na výrobu látok a odevov slúžili predovšetkým zimné mesiace.

Odievanie malo v minulosti svoje zákonitosti. Tradičný zemplnsky kroj pozostával z týchto súčasti. Spodnú vrstvu ženského odevu tvorila košeľa – *opľecko* a spodnička – *biloba*. Košulky mali nazberané rukávy, ktoré boli dole stisnuté a ukončené fodričkami. Najmä počas sviatočnejších dní nosili dievčatá aj niekoľko vrstiev spodničiek. Na nich nesmela chýbať sukňa – *kabat*. Kabaty boli krátke (nad kolená), tibetové všelijakej, ale väčšinou červenej, zelenej, fialovej a modrej farby. Na kabate bola zástera – *šurc* na všedné dni, či sviatočnejšia – *fartuch*. Samozrejmosťou bol aj *lajbik*. Pre benkovské dievčatá bol typický červený alebo čierny zdobený prísitými tzv. peniažtkami resp. plieškami na bežné dni a na sviatočné dni (do kostola) vyšívaný. Na mnohých dedinách mali dievčatá cez prsia previazanú šatku.

Vydaté ženy sa od tých slobodných odlišovali najmä úpravou vlasov. Zatiaľ čo slobodné ich nosili zvyčajne zapletené do vrkoča, vydaté ich mali zakryté čepcom – *začepkom*. Vydaté ženy mnohokrát vymenili *opľecko* a *lajbik* za *vizitu*, čo bola košeľa tmavšej farby. Slobodné matky – *prespanki*, taktiež vymenili dievčenský odev za kroj vydatej ženy. Cez zimu sa mladé aj staršie mohli zohriať v malej a veľkej *chustke* – *francii*.

Mládenci si obliekali košeľu – *košul'u* a nohavice – *gače*. Podobne ako dievčatá aj chlapi nosili *lajbik* a častým doplnkom bol aj klobúk – *kalap*. Počas chladnejších dní nosili kabát z ovčej vlny – *gubu*.

Sviatočný odev sa od pracovného odlišoval predovšetkým výzdobou a farebnosťou. Na všedné dni chlapom stačili jednoduché nezdobené košele, zatiaľ čo do kostola už boli vyšívané.

Typickou obuvou boli čizmy s vysokými sárkami. Táto obuv bola však pomerne drahá. Oveľa častejšie sa preto nosili *bačkorki*. Nebolo ani zvláštnosťou, že sa v lete chodilo naboso.

Sviatočné oblečenie žien a dievčat z roku 1927

Žena s dieťaťom z roku 1952

Súčasný detský kroj - Inovček

Zo športového diania v Benkovciach

28 rokov činnosti klubu slovenských turistov(KST) Inovec Benkovce

História a súčasnosť turistiky a cestovania

Odhliadnuc od samotného názvu turistika sa putovanie či cestovanie dostalo do povedomia ľudí dávno. Oveľa skôr než sme ju v Benkovciach začali vnímať vážnejšie. Mám na mysli pohybovú aktivitu, pri ktorej sa môžeme kultúrne a športovo realizovať, čo pozitívne vplýva na všestranný rozvoj osobnosti i seberealizáciu človeka. Mnohí povedia, že je to životný štýl. Ja osobne pre zmysluplnú činnosť, či koníčka používam jednoduchšie slová a to sú nadšenie a radosť, čo nás spontánne posúva stále dopredu.

Skôr než Vám odprezentujem pokračovanie nášho turistického príbehu, vyjadrujem nesmiernu vďačnosť i chválu všetkým tým, ktorých som pri našej turistike stretol. Za spoločne prežité roky vzájomného sa zdieľania, nielen pri turistike, ale aj v osobnom živote pri utužovaní nášho spoločenstva. Úprimne ďakujem Všemohúcemu, že nám to umožnil a vyprosujem u neho, aby nám naše kroky na turistických chodníčkoch za krásami prírody i životných cestách požehnával naďalej.

25. ročník Zimného výstupu na Inovec v roku 2016

Organizovaná turistika sa na Slovensku bez malých oddielov či klubov k akým patrí aj KST Inovec Benkovce, by nebola tým, čím je dnes.

V Benkovciach píše svoje dejiny od 12.03.1991. Prvá oficiálna akcia, vtedy ešte len turistického oddielu pri OcÚ Benkovce bol 0. ročník turistického pochodu Benkovce – Inovec – Hrad Čičva – Benkovce.

Zimný pochod (prechod pešo i na bežkách) cez Inovec sa stal tradíciou a dodnes je to najväčšia akcia klubu. Zároveň 1. akciou v kalendári RR (regionálna rada) KST Vranov nad Topľou (03.01.1998 sa prezentovalo rekordných 125 účastníkov). Týmto podujatím aj ostatné kluby v okrese tak spoločne zahajujú nový kalendárny rok (KST Opál Vranov n/T, Krokus Hanušovce, Sačurov, Rudľov, Zámutov a Sokol Slovenská Kajňa. Striedavo sa podujatia zúčastňujú turisti z blízkeho i vzdialenejšieho okolia (KST Slávia Stropkov, Beskýd Svidník, KST Michalovce, Bukovce, Miňovce, chatári z RO Domaša-Dobrá a svojou pravidelnou účasťou turisti z Veľkých Kapušian a Senného).

Spoločnými akciami napomáhame rozvoju turistiky a cestovného ruchu v regióne.

Druhou tradičnou akciou sú potulky Beskydským predhorím - BP. Toto podujatie bolo organizované z príležitosti 1. písomnej zmienky o obci Benkovce. Prvý ročník sa uskutočnil v júni 1993, Keď naša obec oslávila 630 výročie. Nasledujúce ročníky sa realizovali po celom území Beskydského predhoria s konkrétnym pomenovaním akcie (Projekt „ Poznaj svoje blízke okolie“ – hrady BP, kvetenstvo a pamiatky BP. Pre lepšiu orientáciu čitateľa, potencionálnych nových turistov a propagáciu zaujímavého územia pridávame niekoľko geografických údajov o horopise nášho krajinného celku a mapku územia.

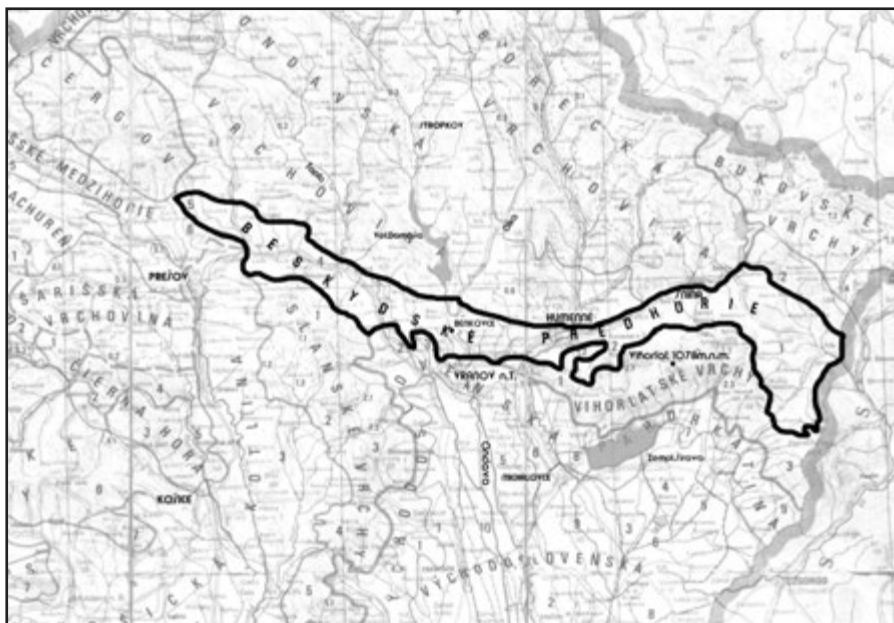
Z geologického hľadiska našu časť východného Slovenska pokrýva geologická provincia Východné Karpaty, bližšie subprovincia Vonkajšie Východné Karpaty. Jednou z geologických oblastí týchto celkov sú Nízke Beskydy. To je dosť veľké územie, ktoré sa z nášho regiónu ťahá až po hranice s Poľskom. Celková rozloha tejto oblasti je 3700 km štvorcových. Nízke Beskydy sa delia na krajinné geomorfologické celky – oblasti: Busov, Ondavskú vrchovinu, Laboreckú vrchovinu a Beskydské predhorie. Toto Beskydské predhorie je zaujímavé svojím tvarom je to vlastne južný okraj Nízkych Beskýd, pás v dĺžke takmer 100 km so šírkou v priemere len 5 km, s najväčšou šírkou 15 km s najužším miestom 2 km pri Hažine nad Cirochou. Rozloha je 650 km štvorcových. Sú to nevysoké pahorkatiny. Na západe začína pri Šarišskej vrchovine, ide okolo Slanských vrchov, (oddelené údolím Tople), prechádza do Východoslovenskej pahorkatiny a nížiny a ide až po Vihorlatské vrchy. Je to teda územie pahorkov, ktorého časť vidíme pri pohľade z benkovského chotára. Je to ekonomicky navýznamnejšia časť Nízkych Beskýd.

Najvyšším bodom Beskydského predhoria je vrch Hôrka (661 m n.m.) nad obcou Inovce vo východnej časti. Je to malá obec / 220 obyvateľov) pri väčšej obci Podhorod'. Je tam drevený gréckokatolícky kostolík a nový pravoslávny kostolík. V rokoch 1939 – 1944 patrili Inovce do Maďarska. V stredoveku sa obec volala Inoc, čo je to isté ako ľudový názov nášho vrchu Inovec. Vidno, že ide o jeden slovný základ. Územie Beskydského predhoria odvodňujú rieky

- Ublianka, Laborec, Cirocha, Ondava, Topľa a Sekčov. Ondava preteká aj cez naše územie, je najdlhšou riekou na Slovensku zo 146 km toku, pramení v Ondavskej vrchovine nad obcou Ondavka, zlieva sa pri obci Zemplín s Latoricou, spolu vytvárajú Bodrog.

Dlhé územie Beskydského predhoria sa ešte delí na 5 geomorfologických podcelkov:

- 1.Ublianska pahorkatina
- 2.Humenské Podolie
- 3.Mernická pahorkatina (naše územie)
- 4.Hanušovská pahorkatina
- 5.Záhradníanska brázda

Našu turisticko – cestovateľskú činnosť som rozdelil do 3 etáp. Bez 2 rokov sú to 3 desaťročia spoločného putovania.

Členská základňa sa v priebehu uplynulých rokov veľmi nemenila. Evidovali sme cca 50 osôb, hoci prvých 5 – 10 rokov sme mali aj 70 turistov s mládežou. Odchodom na štúdiá i za prácou nastal prirodzený úbytok členov. Zdravé jadro zabezpečovali manželské páry, viaceré rodiny i ostatní sympatizanti benkovskej turistiky. Výraznejší pokles členskej základne nastal v posledných 5 rokoch, no pri malom počte obyvateľov obce aj zmene spoločenskej klímy je to pochopiteľné. Počnúc samotným založením klubu aj v priebehu našej činnosti neusilovali sme sa o zvyšovanie počtu turistov. Prišiel, kto mal záujem a verím, že neľutuje čas i prekonané vzdialenosti, ktoré sme spoločne prešli. Jednotlivé aktivity mali stále charakter „Turistiky pre

všetkých“ so zreteľom na rodinnú turistiku. Dominovala pešia turistika a mládežnícka. Po absolvovaní letných i zimných zrazov turistov sme skúsili vysokohorské túry vo Vysokých a Nízkych Tatrách aj iných pohoriach Slovenska. Jednotlivci si príležitostne skúsili aj túry v zahraničí pri svojom pobytovom turizme, a aj náročnejšie putovanie v exotických krajinách. Každé obdobie – desaťročie malo iný charakter a to obsahovo aj svojou realizáciou. Prvé obdobie považujem za najzaujímavejšie, najviac družné, prežité s veľkým nadšením. Bolo to obdobie zoznamovania sa s novou činnosťou a jej obsahom. Správne sa obuť a obliecť do každého počasia, nebolo každému známe. Plánovali sme spoločné túry podľa náročnosti s prihliadnutím na zdatnosť jednotlivých členov. Robili sme osvetu ako sa pohybovať v teréne ale i po turistických chodníkoch farebne rozlíšených. V Benkovciach sme vybudovali 2 chodníky, zelený a žltý, oblastného významu. Počet rôznych podujatí sa v tomto období, realizoval v priemere 7 až 10 v roku. Celá tá činnosť sa neobišla bez finančnej pomoci. Za všetkých (rôzni sponzori, projekty a obec) najväčším prispievateľom a dlhoročným, viac ako 20 ročným kameramanom bol Alfonz Fuňák. Srdečná vďaka všetkým.

Naši mládežníci si otestovali svoju flexibilitu na turistických zrazoch mládeže (Bardejov, Detva, Lom nad Rimavicou,...). Dospeláci sme spoznávali nové miesta a krásy prírody nielen blízkeho okolia, ale aj iné pohoria. (Projekt Najvyššie vrcholy Slovenska).

V druhej etape sa naša turistická činnosť výrazne zaslúžila a veľkou mierou obohatila turistický život nielen na okresnej úrovni, ale aj v okolitých už spomenutých družobných kluboch. Jednotliví členovia sa zúčastňujú na okresných, krajských i celoslovenských podujatiach v priebehu celého roka. Sú to rôzne akcie ponúkané v kalendári podujatí KST na konkrétny rok. Pešia turistika, cyklo, vysokohorská, lyžiarska turistika – bežky, pobytová a cestovanie. (Letný turistický zraz Svidník, Stropkov, Blatnica, Diviaky. Zimný turistický zraz Martin, Dolný Kubín, Kremnica, Prešov). Najvýznamnejším turistickým podujatím v tomto období bol európsky cykloturistický sviatok, 31. LCTZ – Domaša – Dobrá konaný v dňoch 20. – 23. 8. 2009. Hlavným organizátorom bola regionálna rada KST Vranov n/T a medzi spoluorganizátorov podujatia patrili aj náš KST Inovec Benkovce. Najbližším partnerom i najviac spoločných podujatí sme absolvovali s turistami zo Sokolu Slovenská Kajňa.

Veľkou mierou sa o vzájomnú spoluprácu zaslúžil Ján Oslovič, dlhoročný predseda klubu turistov Sokol. Svojimi tradičnými akciami „Prechod Kajňancov Dobriankami“, jesenným putovaním na hrad Čičva, v zime Bielou stopou, náležite prispievajú k bohatej turistickej činnosti. Tu sa potvrdzuje známe príslovie, že nie je dôležité robiť veľké skutky, ale malé s veľkou láskou.

Zrealizované vysokohorské výstupy: Gerlach, Kriváň, Bystrá, Vysoká, Rysy a iné.

V tretej etape sme zaznamenali pokles členskej základne z konkrétnych dôvodov, skôr spomenutých, nie však dramatický. Spätná väzba aj zadosťučinenie za našu predchádzajúcu činnosť sa prejavili v realizácii individuálnej turistiky. Pribudla nám vodná turistika v podobe splavovania riek, cestovateľská turistika v rámci SR ale aj ďalekých krajín, pobytová turistika – zájazdy, rodinná turistika a pútnické výlety.

S pomedzi všetkých zaujímavých túr, ciest, spomeniem 2 najnáročnejšie. Výstup na DUFORSPIITZE, 4634 m n.m. v pohorí Monte Rose, Švajčiarsko. 3 dňovú pobytovú túru uskutočnil Dušan Škurla, ml. Druhou zaujímavou túrou je ANNAPURNA CIRCUIT (trekový okruh), výstup na THORONG LA PAS, 5416m

n.m.. 7 dňovú túru v rámci pobytu v Nepále uskutočnila Ľubka Baníková.

K uskutočneným akciám sme vydávali pamätné upomienkové predmety. Najhodnotnejším je kovový odznak vydaný pri príležitosti 25.výročia založenia KST Inovec. Na odznaku je vyobrazená symbolika klubu, ktorú predstavuje imitácia dvojvrcholu Inovca, karikatúra Benka /z histórie čo by zakladateľ obce/ a Ľalia zlatohlavá – malý kvet rastúci na území Inovca. Činnosť klubu máme zaznamenanú v rôznych formách /kronika, fotodokumentácia, videozáznamy, dva krátke dokumentárne filmy/. Na čele klubu stáli: Stanislav Zeman st., Jozef KĽapák, Ľubomír Baník a Martin Butala.

Ktosi múdry povedal, keď chceš venovať svojmu blízkeму niečo vzácne, venuj mu svoj čas, lebo tá chvíľa času, kus prejdenej spoločnej cesty alebo pár slov sa nikdy nevráti.

Vrchy i kopce sú ako vzťahy, v ktorých sa v živote dotkneme. Každý nás ovplyvní, niečo v nás prebudí, vyprovokuje, niečo pochová, niečo nám vezme, niečo dá, dlho v nás doznieva, a ak je výnimočný, formuje z nás lepšieho človeka. To všetko sa môže stať – aj vďaka turistike. Zásluhou prírody žijeme farebnejšie a plnšie životy. Spoznávanie hôr, vrchov, dolín, či nových miest nám umožňujú fantastické veci, uletieť a odstrihnúť sa od každodennej reality a stereotypov, zažívať nevidané a počuť neslýchané. A v časoch, keď kulminuje trend super zdravého životného štýlu, turistika je tou najdokonalejšou fit – potravou pre naše telo i dušu.

K našej spoločnej oslave z príležitosti 655. výročia prvej písomnej zmienky o obci Benkovce.

V svojom mene aj v mene nás všetkých turistov želim Benkovčanom radosť v srdci, pokoj v duši a Pánom požehnaný život.

Terminators Benkovce

Svoju futbalovú kapitolu začal tento „klub“ písať v roku 2014 v letnej miniligovej súťaži, ktorá sa konala v penzióne Albion vo Vranove nad Topľou. Spočiatku sa klub nemenoval „Terminators,“ ale mal názov „FK Gemer Benkovce“, ktorý vymyslel Maroš Púchy. Prezývku Terminators mužstvo dostalo až svojím vystupovaním v už spomínanej letnej súťaži, kde sa vyznačovalo tvrdou a nekompromisnou hrou a súper i nás označili za terminátorov.

V letnej minilige (bola to prvá futbalová súťaž pre Benkovce po rokoch), chlapci nesklamali a po základnej časti sa umiestnili na vynikajúcej 4. pozícii. V záverečnom play-off latku nepodliezli, ale ani nepreskočili, a tak celkové štvrté miesto bolo najprv sklamaním, no s odstupom času treba dodať, že nakoľko ostatné mužstvá mali vo svojich káddoch viac ako polovicu hráčov aktívnych futbalistov, či už na amatérskej alebo profesionálnej úrovni, toto umiestnenie je úspechom.

Po tejto skúsenosti Terminátori neskončili svoju činnosť a chlapci sa pravidelne stretávali na „tréningu,“ a to na malom ihrisku s umelou trávou v Žalobíne a v zimných mesiacoch v športovej hale v Humennom a v stolnotenisovej hale na futbalovom štadióne vo Vranove nad Topľou.

Ďalšou previerkou pre naše mužstvo bol prestížny turnaj „Delfin cup,“ ktorý sa konal v marci 2015 v športovej hale v Humennom. Cieľ bol jasný: postup z osemčlennej skupiny do štvrtfinále. Bolo to priveľké sústo, aj keď po umiestnení na piatom mieste chlapcom tento cieľ unikol o vlások.

Tréningy alebo skôr priateľské hranie futbalu pokračovalo naďalej a prišla ďalšia veľká akcia. Posledný júnový víkend roku 2015 sa partia nadšencov odhodlala prihlásiť mužstvo na turnaj do Čiech, konkrétne do Nedachlebic neďaleko Uherského Hradišťa. Bola to prvá zahraničná previerka. Vycestovali sme len piati jedným autom. A na prekvapenie sme

vyhrali základnú skupinu s dvoma víťazstvami a dvoma remízami bez inkasovaného gólu. Vypätie síl bolo obrovské, a tak sme už na druhý deň celí doráňani a so svalovicou v nohách do ďalších bojov nezasiahli. Bola to pre nás príjemná skúsenosť s odhodlaním prihlásenia sa aj do ďalšieho ročníka.

Predtým nás samozrejme v roku 2016 čakal opäť „Delfin cup,“ kde sme si zopakovali minuloročné umiestnenie, keď nám postup unikol opäť len o vlások. A repeté sme si dali aj v Nedachlebiach, kam sme opäť cestovali len piati. Opäť sme postúpili zo skupiny, ale druhý deň turnaja bol pre nás veľké sústo. Aj sme zasiahli do bojov, no chýbala kondícia, sila a pridružila sa aj únava. Napriek tomu sme tento turnaj považovali za úspech, odhodlaní si ho opäť o rok zopakovať.

V roku 2017 sme Delfin cup vynechali, pretože termín turnaja bol presne na bielu sobotu, a to sa nám zdalo až príliš pritiahnuté za vlasy. Tešili sme sa na turnaj do Nedachlebic, no ten sa pre zmenu neuskutočnil, nakoľko Česi rekonštruovali miestny futbalový stánok. Bez turnaja sme našťastie nezostali. Hotel Zelená Lagúna usporiadal 0.ročník pohára hotela Zelená Lagúna. My ako pravidelní účastníci „tréningu“ na ich vlastnom futbalovom ihrisku sme boli taktiež pozvaní. Za vysokej konkurencie z okolitých obcí aj mužstva BNP Vranov, ktoré hrá druhú slovenskú futbalovú ligu, sme tento turnaj vyhrali a odniesli si domov víťazný pohár. Veríme, že aj v roku 2018 sa nám podarí obhájiť tento titul.

V lete tohto roka sa naše mužstvo zúčastnilo asi na najväčšej akcii za svoje účinkovanie. Prihlásili sme sa na 20. ročník turnaja Quanto cup až v ďalekých českých Svitavách. Na tomto prestížnom turnaji sa pravidelne zúčastňuje 60 mužstiev z Česka, Slovenska, Poľska ale aj Nemecka. Neponechali sme nič na náhodu. V prvom rade sme zohnali konkurencieschopný káder. Veľa chlapcov z Benkoviec účasť odriekli, tak sme povolali aj legionárov. Osem ľudí na dvoch autách bolo akurát, a tak sme sa v piatok na obed vybrali na ďalekú štreku blízko Brna. Priamo na mieste nás ešte čakal Martin Breda, pracujúci v Českej republike. Turnaja sa zúčastnili: Jozef Dudáš, Martin Dudáš, Dominik Gálik, Anton Lancoš, Martin Breda, Kristián Daňo, Ramadan Abduraimi a Miro Mandulák. Opäť to bol dvojdňový turnaj. Zo skupiny sme v prvý deň postúpili z tretieho miesta. V sobotňajšej ešte kvalitnejšej skupine sme obsadili opäť tretie miesto a šlo sa na 16-finále. Tam už boli nad naše sily chlapi z Dubnice nad Váhom, kde poniektorí hrajú aj aktívne práve za Dubnický klub druhú ligu. Už nám aj dochádzali sily a aj kvalita bola na strane súpera. Treba však povedať, že všetci účastníci si za toto vystúpenie zaslúžia absolútorium. O rok sa opäť na Svitavy tešíme. Aj touto cestou by sme chceli poďakovať sponzorom, vďaka ktorým by sme na tento turnaj nevycestovali, sú to: Obec Benkovce, železiarstvo Fober, Stav – Bazár Jozef Ivanov, Kur – vod – plyn Martin Dudáš, pán Miroslav Mandulák.

Naša činnosť pokračuje po tomto turnaji aj naďalej. Zatiaľ priateľským hraním futbalu na ihrisku na Zelenej lagúne a nájdete nás aj na facebooku pod názvom „FK Terminators Benkovce“.

Reprezentujeme naše farby aj v susedných obciach na futbalových turnajoch, ktoré sa organizujú v letných mesiacoch. V Malej Domaši sme v roku 2016 získali bronz a v Žalobíne v roku 2017 zlato. V spolupráci so spoločnosťou Heineken Slovensko a.s. a za výdatnej angažovanosti Petra Sabola sa od roku 2017 organizuje aj v Benkovciach futbalový turnaj. Hrá sa na malom ihrisku s piatimi hráčmi, obec pripraví občerstvenie, Heineken pivo a futbalová mládež z okolia si môže zmerať sily.

Volejbalový turnaj

Volejbalový turnaj, ktorý sa uskutočňuje v našej obci raz ročne počas letných prázdnin, patrí už 9 rokov k jednej z najlepších akcií, ktoré obec Benkovce organizuje. V tomto roku sa uskutočnil 8. ročník, no keď rátame aj nultý ročník turnaja, nadšenci volejbalu a dobrej zábavy sa tak už pravidelne stretávajú v športovom areáli (pri futbalovom ihrisku) už celých deväť rokov.

Celý turnaj sa odohráva na antukovom ihrisku. Zaujímavé boli začiatky, keď sme sa zišli na ihrisku viacerí začiatočníci s chuťou zahrať si a podeliť sa o spoločné zážitky z hry. A nehrali proti sebe len rovnocenní súper. V jednom zápase ste mohli vidieť proti sebe tímy, ktoré tvorila 14-ročná mládež pomiešaná so staršími vo veku 40 a viac rokov. Bolo úplne normálne, keď hrali spolu 25-roční,

17-roční, 45-roční či 50 a viacroční hráči. Všetci sme boli naladení z našich spoločných tréningov, z ktorých vzišla aj myšlienka uskutočnenia tohto volejbalového turnaja.

Benkovčania sa v mesiacoch máj až september zvykli pravidelne stretávať aj viackrát do týždňa vždy v podvečerných hodinách na antukovom ihrisku, kde si spolu zahrali niekoľko setov a zároveň sa učili pravidlá a techniku navzájom jeden od druhého. Starší učil mladšieho a naopak. Nezabudneme na to, ako šiel z horného konca dediny s volejbalovou loptou pán Ján Bodnár a zvolával po domoch mládež a všetkých, aby šli na ihrisko. V lete to bolo snáď každodennou záležitosťou. Jeho úsmev a pozitívna energia prilákali aj mladšie ročníky, niekoľkokrát nás dokázal z dvora doslova vytiahnuť na volejbal, hoci sme mali vtedy inú prácu, alebo sa nám nechcelo. Takto nás dal dokopy, učil nás pravidlá a hru fair play spolu s pánom Ladislavom Róžom, ktorý má čestnú úlohu rozhodcu na turnaji už niekoľko rokov.

V posledných rokoch sa turnaja zúčastnilo vždy aspoň 6 tímov, preto sa zvyklo hrať na dve skupiny. Vo väčšine tímov sa nachádzajú Benkovčania, no každým rokom k nám prichádzajú hrať aj hostia. Za všetkých môžeme spomenúť tímy, ktoré sa zúčastňujú turnaja už od 0.ročníka: Višňa - Cherry tím, Tigrice, Dream tím (zo Slovenskej Kajne), Klub guľových športov z Košíc a hostil nás už aj tím z Hanušoviec nad Topľou, či z Vranova nad Topľou. Každé družstvo musia tvoriť aspoň dve ženy a hostia platia aj účastnícky poplatok. Zabezpečené je pohostenie vo forme guláša či domácich pečených koláčov, nesmie chýbať pivo a kofola. Každým rokom pribúda množstvo atrakcií či výberu jedál. Nielen hráči, ale aj ich rodinní príslušníci či priatelia si tu prídu na svoje. Skákací hrad, maľovanie na tvár, či živá hudba v podaní rómskej kapely zo Žalobína nám spestrili posledné ročníky turnaja. Rovnako sa o to postaralo počasie, ktoré je každým rokom teplejšie. Zažili sme aj daždivé turnaje, kedy sme sa pred dažďom ukryli pod altánok a pri spoločnom speve si tak skrátili chvíľku oddychu

medzi zápasmi. No posledné roky zažívame vlnu tropických horúčav, kedy musíme počas turnaja antuku polievať vodou a pravidelne sa osviežovať, keďže je nám všetkým veľmi horúco. Hlavne posledné zápasy o víťazstvo sú stále dramatickejšie, čo je spôsobené aj únavou z tepla.

K volejbalovému turnaju sa v posledných štyroch rokoch pripojil aj turnaj vo varení gulášu, ktorý prilákal labužníkov nielen z obce, ale aj z okolia. Pravidelne sa ho zúčastňujú Benkovčania ako Peter Hromý či Slavomír Čečko, z hostí viackrát prišli reprezentovať obec Malá Domaša, Vyšný Kazimír či Žalobín. Turnaj nám za posledné roky spestrila aj

tombola, ktorá svojimi cenami vždy poteší viacerých výhercov.

Na záver konštatujeme, že volejbalový turnaj v Benkovciach sa za 9 rokov posunul na oveľa vyššiu úroveň, čo sa týka profesionálnej hry. Každým rokom pribúdajú družstvá, ktoré hrajú kvalitný volejbal. No, bohužiaľ, za posledné dva – tri roky sa už mládež nestretáva pri pravidelných tréningoch ako to bolo kedysi. Staršia generácia je zaneprázdnená a hoci sa hra na turnaji skvalitňuje, základná myšlienka vzniku celého turnaja ostáva, bohužiaľ, len počas jedného dňa na turnaji. Veríme, že sa opäť nájde niekto, kto bude zvolávať mladých či starých, hoci aj priamo z vlastných dvorov, aby sa tak dali Benkovčania na ihrisku opäť dokopy.

Staré aj nové záľuby Benkovčanov

Občania Benkoviec, či už tí skôr narodení alebo aj mladší, sú ľudia, ktorí nesedia so založenými rukami, ale neustále niečo tvoria, podnikajú, vymýšľajú. Vedia o nás nielen v našom regióne, ale aj v širokom okolí. Preto sa chceme v tejto kapitole venovať tradičným a novodobým záľubám našich ľudí.

Chovatelia z Benkoviec

Benkovčania mali vždy pozitívny vzťah k chovu zvierat, zvlášť exotických, ale aj úžitkových. Už takmer 50 rokov sa združujú v Slovenskom zväze chovateľov. ZO SZCH v Benkovciach vznikla v roku 1970 a tvorilo ju 15 členov. V súčasnej dobe sa počet členov znížil na 7 a sú to Ing. Ješko Jozef – predseda, Ing. Uhrin Jozef – tajomník a členovia Ivanov Jozef, Baník Ján, Kocka Dušan, Ing. Ješko Ľubomír a MVDr. Uhrin Martin.

Činnosť ZO SZCH je zameraná na chov králikov, holubov, hydiny a exotického vtáctva, ale aj iných zvierat. V našej základnej organizácii chováme tieto plemená: králiky – český strakáč, holandský, činčila malá, strieborný. Holuby – king, čínsky

holub, sovky, brnenský hrvoliak, debrecínsky kotrmeliak a čiliky.

Tieto zvieratá chováme pre produkciu hlavných produktov ako sú vajcia, mäso, husacia masť a pre cenné suroviny či už králičie kožky, perie, prípadne angorskú a ovčiu vlnu ako aj ďalší produkt, ktorý je veľmi cenný a to hnoj. Mimo produkcie sa členovia základnej organizácie zaoberajú a výstavníckou činnosťou.

Členovia našej organizácie prezentovali nielen seba, ale aj našu obec na oblastných, klubových, celoštátnych a medzinárodných výstavách. Našu obec najviac prezentoval Ing. Ješko Ján holubmi, králikmi, hydinou a exotickými vtákmi. Ďalej Ing. Uhrín Jozef a MVDr. Uhrín Martin exotickými vtákmi na miestnych a celoštátnych výstavách. Pán Kocka Dušan vystavoval holuby a Ivanov Jozef králiky. Pán Baník Ján vystavoval športové holuby, u ktorých dosiahol výborné hodnotenie. Všetci členovia, ktorí vystavovali, dosiahli výborne hodnotenia – čestné ceny. Ing. Ješko Ján sa zúčastnil aj európskej výstavy v Nemecku, kde obdržal čestnú cenu za košíckého kotrmeliaka.

Bolo by neodpuštieľné keby sme zabudli na našich chovateľov včiel Jána Lukačina, Ladislava Polakoviča a Mateja Olacha, ktorých včelie produkty sú kvalitné a chutné hlavne počas dlhých zimných večerov.

Umelci všetkého druhu

K takýmto všestranným ľuďom patrí Ján Nazad, Milan Butala, Martin Butala, Stanislav Zeman, Anna Zemanová, Agáta Švarná a Anna Kužmová. Diela nášho rezbára pána Nazada zdobia ne jeden príbytok v Benkovciach a budú zdobiť aj park pri kostole sv. Imricha, pretože pán Nazad práve dokončil mohutnú plastiku Srдца Ježišovho, ktorá bude umiestnená v kamennom oblúku v našom revitalizovanom parčíku pri kostole sv. Imricha bez nároku na odmenu pre všetkých ľudí dobrej vôle, za čo mu úprimne ďakujem. Ak sa práve nevenuje rezbárstvu, formuje živý plot do všakovakých tvarov lahodiacich ľudskému oku.

Jeho susedka pani Agáta Švarná sa venuje kvetom a viazaniu a aranžovaniu. Poznajú ju v celom regióne ako tvorivú kvetinárku, o čom svedčí fakt, že nechýba pri výzdobe na tunajších svadbách.

Milan Butala je dôstojným pokračovateľom svojho otca. Na výstave Benkovce v toku času sa prezentoval nielen svojim maliarskym umením, ale aj zručnosťou vo výrobe píšťal a zberateľskou vášňou. Zaujímavá je jeho zbierka starých mincí a vojenských predmetov z 1. a 2. svetovej vojny.

Maliarske nadanie v sebe objavil aj Martin Butala (od Kopcových), ktorý je majstrom detailov. Zameriava sa hlavne na vyobrazenie zvierat ceruzkovou technikou.

Manželia Zemanovci sa venujú alpínarstvu, pestovaniu úžitkových rastlín, vodných rastlín v jazierku, bylínok do kuchyne a pani Anna rada experimentuje pri zaváraní netradičného ovocia.

Pani Anna Kužmová ako sme už spomínali v kapitole Rok na dedine sa zaoberá maľovaním veľkonočných vajčiek a háčkovaním prestieraní a dečiek rôznych vzorov a veľkostí, aj keď už pomenej, pretože je pracovne zaneprázdnená.

Z mladšej generácie je dobré spomenúť aspoň niektorých. Vierka Pavlišková ml. je speváčkou a tanečnicou FS Rovina. Predtým spievala vo vranovskej Ozvene, s ktorou precestovala pol Európy. Od svojich dvanástich rokov je kantorkou v našom kostole, tohto

roku oslávi 10 rokov pôsobenia. Do hudobného sveta sa ponorili aj Kamilka Konečná a Kamilka Uhrínová, ktoré hrajú na klavíri a Jakub Konečný, ktorý hrá na akordeóne.

Štvorkolky a motorkári

Za jeden zo súčasných záujmov Benkovčanov možno označiť jazdu na cestných motorkách, ktorých majiteľmi sú viacerí Benkovčania, jedná sa hlavne o mužské pohlavie. Zatiaľ čo sme pred dvadsiatimi rokmi mali v dedine dvoch alebo troch motorkárov, dnes je ich už aspoň dvojnásobok. Jazdu na svojich motocykloch si vychutnávajú nielen po Slovensku, ale radi jazdia do susedných Čiech či najmä v letných mesiacoch do prímorských krajín. Je to zaujímavé, pretože na takú malú obec tu máme približne 10 motorkárov, ktorí jazdia pravidelne už niekoľko rokov.

Blízko ku motorkárom majú jazdci na štvorkolkách, ktorých v Benkovciach každým rokom pribúda. Môžeme povedať, že jazda na štvorkolke je tiež jedným zo záujmov Benkovčanov, a to aj vďaka okolitým lesom či vodnej nádrži Domaša, kam sa radi vozia a ochutnávajú tak kúsok našej prírody počas jazdy na štvorkolke.

Iné záľuby

V neposlednom rade medzi obľúbenú rekreačnú činnosť Benkovčanov patrí aj cyklistika, rýchla chôdza či rybolov. Rýchlejšie chodí sa u nás venujú mladé ženy a dievčatá, ktoré sa touto činnosťou snažia udržať zdravý životný štýl. Každý večer ak je pekné počasie, ich vidíme trénovať po dedine aj mimo intravilánu obce. Spomenieme aspoň niektoré – Martina Hudíková, Ivana Mičková, Alena Čecková, Katarína Šiketová, Katarína Bajusová, Mária Sabová. Rybára majú v každom treťom dome, dokonca pán Jozef Sabol je vedúcim rybnej stráže a spolu so svojimi synmi sa zúčastňuje mnohým súťaži vo vranovskom regióne. Môže sa popýšiť nejednou trofejou.

Benkovčania sú aktívni, stále si nájdu činnosť, ktorá ich zmysluplne naplňuje.

Čím sú Benkovce zaujímavé

V tejto kapitole by sme Vám chceli predstaviť najzaujímavejšie miesta v našej obci, pretože väčšina z nás má precestované možno aj pol Európy, ale malebné zákutia nášho okolia nepozná.

Národná kultúrna pamiatka Kostol sv. Imricha.

Rímskokatolícky kostol sv. Imricha bol postavený s finančnou podporou vdovy grófký Barkóciovej rodenej Sirmai v roku 1783 v barokovo-klasicistickom slohu, ktorý bol v roku 1890 upravený na neogotický. K pamiatkam zaraďujeme aj zvon z roku 1780 od zvonára Jána Lecherera z Prešova. V kanonickej vizitácii z roku 1772 sa uvádza, že v benkovskom kostole sa vo zvonici nachádza zvon o váhe cez „dva centy“ (pravdepodobne súčasný zvon o váhe 200 kg). Kostol tvorí jednoduší priestor

s rovným zakončením presbytéria. Loď je krytá korýtkovou klenbou. Na západnom priečelí je predstavená veža so vstupnou predsieňou, zaklenutou segmentovou klenbou. Hlavnú fasádu má členenú pseudogotickými oknami, pričom je veža krytá vysokou ihlancovou prilbou. Hlavný oltár je zhotovený v pseudo rokokovom štýle s použitím pôvodnej rokajovej ornamentiky s reliefom sv. Imricha z 20. rokov 20. storočia. Súčasťou výzdoby kostola je obraz svätého Imricha, ktorého autorom je R. Scholler z roku 1924 a Božie muky s Plastikou Piety. Kostolný organ pochádza z dielne n. p. Organa Kutná Hora. Keďže kostol bol vo veľmi zlom technickom stave, veriaci sa rozhodli spolu so správcom farnosti začať v roku 2013 rozsiahle rekonštrukčné práce časovo rozdelené na niekoľko etáp. Vymenila sa strecha, vonkajšie a vnútorné omietky, vymenila sa okná, pristavala sa nová sakristia, v starej sa vytvorila miestnosť pre matky s deťmi, rozšíril sa chór, zaviedlo sa podlahové vykurovanie, vo svätyni pribudol nový sedes, v kostole nové drevené lavice a nový oltár s ambonou. Zreštauroval sa bohostánok a ošetrovaný bol aj organ. Celkové náklady na rekonštrukciu činili viac ako 161.000,- €, ale hodnota diela je oveľa väčšia. Božie dielo bolo zakončené konsekráciou dňa 28.08.2016 a je miestom pokoja, kde veriaci načerpajú silu, vieru, nádej, lásku i milosrdenstvo. Zaujímavé je, že v strede starého obetného stola boli vložené relikvie sv. mučeníkov od roku 1947. Keď sa obetný stôl vymenil za nový, ostatky svätých boli odovzdané na Farský úrad Slovenská Kajňa duchovnému otcovi Jurajovi Sitarčíkovi. Keďže je kostol zasvätený svätému Imrichovi pri tejto príležitosti slávia veriaci odpustovú slávnosť 5. novembra.

Najkrajší valal s bilyma mostkami ...

Keď bol v Benkovciach odpust, či Veľká noc, všetci Benkovčania si vybielili svoje mostíky pri vstupe do dvora. Keď ste vchádzali do dediny, naskytl sa Vám pohľad, ktorý udrhel každému do očí, pretože „mostky“ svietili belobou, stáli v rade ako vojaci, neboli hocijaké, ale široké s obrubami po oboch krajoch, betónové, no jednoducho „parádne“. Z tohto dôvodu prischla Benkovčanom prezývka „Moscikáre“, na ktorú sa však postupne zabúda, pretože v 70. rokoch 20. storočia sa v obci prekryli priekopy, vytvorili sa zatravnené zelené pásy a „mostky“ sa zbúrali. O „najkrajšom valale s bilyma mostkami“ vedel v okolí každý, lebo sa o tom dočítal aj vo Vranovských novinách, kde bola obec Benkovce vyhodnotená ako najkrajšia dedina v tom čase.

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie

Nenápadná stavbička učupená medzi obrovskými listnáčmi pri vstupe do obce po pravej strane štátnej cesty vedúcej zo Slovenskej Kajne, v chotárnej časti „Veľké štvorce“. Stavba, v miestnom nárečí nazývaná „kaplička,“ je vymurovaná z kameňa, jednopriestorová, vo vnútri vyložená kameňom. Na vymurovanom podstavci je socha Sedembolestnej Panny Márie, ktorá bola zreštaurovaná v roku 2017. Nad sedlovou strechou sa týči železný, ručne kovaný kríž a na vstupe do kaplnky je taktiež ručne kovaná brána, ktorá je pôvodná. Z oboch strán obklopujú kaplnku veľké stromy pagaštana konského. Podľa ústneho podania našej rodáčky pani Anny Butalovej, kaplnku dala postaviť rodina Ješkova z Benkoviec, ešte pred II. svetovou vojnou, ako poďakovanie za prežitie veľmi chorého syna. Po vojne mala kaplnka veľkú prasklinu nad vstupom, ktorú opravil už nebohý pán Ján Baník – Čarný, brat pani Anny Butalovej. Zvnútra bola vymaľovaná modrou farbou, na ktorej svietili zlaté hviezdičky ako na oblohe. Po viacerých menších prestavbách bola kaplnka v roku 2002 upravená do dnešnej podoby, kedy pán Milan Butala, syn Anny Butalovej sa ochotne podujal so svojou rodinou kaplnku opraviť. Kaplnka je stále uprataná, čistá, okolo sochy Panny Márie horia neustále sviece a v lete nechýbajú čerstvé kvety vo váze. O kaplnku sa starajú občania žijúci na hornom konci Benkoviec.

Benkovské BIM – BOM

Tento príbeh je čerpaný z knihy Valalske Balamuti abo daco pravda daco šmiška od Pavla Bindasa. Je prepísaný v pôvodnom znení.

Dlhu som chodzil z autobusom do roboti do Vranova do Drevokombinatu a každy u autobuše pokojne šedzel a svojo sebe mišľel. Až raz mi zadrial, hutori, aňi mi nežbačil, že stojime na zastavkoj u Benkovci. Autobus bul pulni školakoch a mladich ľudzi. Kec tu, jak še začali dzvere na autobuše otvirac a perše ľudze do ňoho nastupovac, odrazu u ňim ľem tak zahučelo. Jedna polovka autobusu kričela bim a druha bom. Toto še opakovalo dojsc dlhu až dokedi šicke ľudze z Benkovec do autobusu ňenastupil'i. Vecka prestali s kričeňom a še ľem ušmivali. Benkovčañi sebe tiš kuščičko gambi porozcahovali a svojo sebe dumal'i. Tota komedija še častejši opakovala, hlavne tedi, jak cestoval'i mladi. Nakoňec i toto jich prešlo a namesto toho bulo sluchac: Zvoňare už nastupili. A šicko pomali scichlo.

Bači dumal ďalej.

Hutori ťe, a kec ťe hutori, to moťe buc i pravda, ťe potim, jak vodi Domaťi zaċali postupne zaľivac valali okolo Ondavi, z Trepca ostal ľem kojscel na briťku so dzvonami. Trepċani skoro z caloho Slovenska kaťdi rok na odpust ťe pozbiraju a prichodza do rodneho valala ťelen zato, ťebi sebe pospominaľi a vidzeľi zo svojoho valala choľem kojscel, aľe i zato, ťebi ťe pobeċeľovali a popiťili so svojima dzecami a i s calu rodzinu i ťebi posluchali svojo dzvoni. Pridu ku dzvoňici a tu od prevkapeňa skoro zdreveneli. Po dzvonoch aňi slichu. Chtoťka jich ukrad, hutoria. Neznaľi aňi kedı, aňi jak. Ostaľi smutne. Perťe co bulo, jak zbaċili svojich rodnich, ťe poskarťili. Starťe babki a dzedove sebe i poplakali. Po dzvonoch rodna ťem zaľahla.

Ať raz starťi dzedo bul na odpusce u Ľiskovcu. Dzedo ťe narodzil a cali ťivot ťil u Trepce. Dzvoni u Ľiskovcu zadzvoňili a dzedo ťeveril dvom uchom. Skriċel: Ťak tote dzvoni naťo. Biju tak jak tote, ťe nam stracili. Dzvona pitňe tak, jak tote naťo trepċanske. Daľej kriċel. Jak ťe ťneskorťi ukazalo, bula to pravda. Dzvoni ťe vracili tam, skadzi jich chtoťka premejscil a do dňeťneho dňa tam viťa na turňi trepċanskoho kojscela.

Plane jaziki hutoria, ťe dzvoni zveťili toto ľudze, co ťe vidavali za Benkovċanoch. Ťemuťela to buc pravda, bo taki dzvon ľem tak ľeko ťe zveťic neda a tiť na pľecu odňejsc. Moťe maľi na Benkovċanoch dajaku zlojsc, abo jim zavidzeľi, kec tak spichli kraďeť na ťeboťakoch. Moťe to buc dajake huncuctvo abo figeľ, ťebi ťe ľudze ľem tak zaťmiali. Aľe i tak, i kec je tota prihoda pomiťana, hutori ťe o ťikovnojsci a beťarstve naťich ľudzi. No co. Povice, mohlo to buc i inaċťi? Dzvoni daľej dzvona a tak ma buc. Ťicko ťe engeduje.

Moċarky

Moċarky sľu lokalita o ploche cca 100x50 m v extravilane obce Benkovce. Ako vyplýva zo samotného názvu, je to premokrená pľda, ktorá sa nedá poľnohospodársky vyuťivať a tak zarastá krovinami a burinou. Pľvodný mokraďový biotop s typickou flórou. Naťi dľchodcovia priťli s nápadom upraviť túto oblasť a urobiť z nej oddychovú zónu. Keďťe k realizácii tejto myťlienky boli potrebné aj finanċné prostriedky, pani Anna Zemanová vypracovala projekt v názvom „Zmeňme Moċarky“ a podarilo sa nám od Nadácie Orange získať nevelľkú, ale predsa nejakú hotovosť, ktorú sme využili hlavne na

zaplatenie bagra, ktorý upravil nerovný terén a vybagroval jazierko, aby sa tam stiahla voda z Močarok. Vyrezali sa kroviny, pokosila sa burina, dalo sa doviesť niekoľko áut hliny na vyrovnanie terénu a zasiala sa tráva. Lesný spolok prispel drevom na lavičky, ktoré sa osadili šikovní mládežníci okolo ohniska. Urobil sa kus užitočnej a chvályhodnej práce. Táto oddychová zóna patrí nielen dôchodcom, ale aj mladým ľuďom, rodinám s deťmi, ktorí si chcú opieť klobásku, uvariť guláš, posediť, oddýchnuť a načerpať novú silu.

Asi každý z nás chcel v mladosti zmeniť svet, nám sa spoločnými silami podarilo zmeniť aspoň malý kúsok nášho sveta tak ho splavu užívajme a chráňme!

Splav po Ondave

V poslednom čase veľmi preferovaná adrenalínová atrakcia v našom okolí pre nadšencov – vodákov. Trasa splavu závisí od schopností záujemcov a je dlhá od 7 km až do 13 km pre začiatočníkov, trvá 2 – 3 hodiny, pre pokročilých sa dá plaviť až do Maďarska niekoľko dní. Lode s príslušenstvom sa dajú požičať v požičovni lodí Alcea.

Inšpirovaní oficiálne organizovaným splavom Topľa-Bodrog si zanietení Benkovčania povedali prečo nespaviť im srdcu aj zemepisne bližšiu trasu Ondava-Bodrog. Prvé splavy sa podarili na hliníkovom člne a pramici, neskôr si kúpili laminátové kanoe a v roku 2010 začala tradícia splavu Ondavy so začiatkom z Podčičvy a prenocovaním pri sútoku riek Ondavy/Tople, na lúke pri Remetských Hámroch a v Zemplíne. Splavovanie je už neodmysliteľnou súčasťou každého začiatku letných prázdnin a preto sa na cyrilometodejský víkend vždy už od Vianoc tešia. Rokmi si stanovišťa obmenili podľa nálady, počasia a dĺžky dovolenky. Oblúbeným miestom oddychu sa počas posledných rokov stalo posedenie pri obci Kladzany, vďaka čomu môžu vyraziť zo Slovenskej Kajne, aby nemuseli vynechávať najkrajší úsek našej Ondavy: Slovenská Kajňa – Benkovce – les Inoc – Podčičva.

V poslednom čase veľmi preferovaná adrenalínová atrakcia v našom okolí pre nadšencov – vodákov. Trasa splavu závisí od schopností záujemcov a je dlhá od 7 km až do 13 km pre začiatočníkov, trvá 2 – 3 hodiny, pre pokročilých sa dá plaviť až do Maďarska niekoľko dní. Lode s príslušenstvom sa dajú požičať v požičovni lodí Alcea.

Prírodná záhrada

Projekt Prírodná záhrada je projektom Európskej únie a je veľmi úspešný a obľúbený najmä medzi turistami hlavne v Čechách a Rakúsku. Prírodná záhrada musí spĺňať tieto kritéria: nepoužíva sa v nej rašelina, umelé syntetické hnojivá ani chemické postreky. Obsahuje čo najviac prírodných prvkov ako je živý plot z divorastúcich krov, listnaté stromy, kvety a trvalky, zeleninové záhony, bylinky, divoký kút, kompost, prirodzená lúka - lúčne kvety, suché a vlhké stanovište, úkryty pre zvieracích priateľov napr. vtáčie búdky, využitie dažďovej vody, mulčovanie, zelené hnojenie, ovocná záhrada, bobuľové kry atď. Pre získanie plakety Ukážková prírodná záhrada nestačí spĺňať kritéria, hodnotí sa celková vhodnosť z hľadiska prvkov jedinečnosti, atraktívnosti lokality a potenciálu pre šírenie myšlienky projektu Prírodná záhrada. Máte aj vy záhradu, kde hospodárite ekologicky a trvalo udržateľným spôsobom? Môžete svoju záhradu prihlásiť na prirodnazahrada@gmail.com. Prihlásiť možno aj školské záhrady.

Záhrada manželov Zemanových, Benkovec č. 118, spĺňa všetky kritéria „Prírodnej záhrady“.

Certifikát k záhradnej plakete
prírodné záhradníctvo s „Natur im Garten“

ZÁHRADA MANŽELOV ZEMANOVÝCH, BENKOVCE 118

SPÍŇA NASLEDOVNÉ KRITÉRIÁ „PRÍRODNEJ ZÁHRADY“:

ZÁKLADNÉ KRITÉRIÁ
musia byť spĺnené všetky kritériá

- ✓ nepoužívať pesticídy
- ✓ nepoužívať rašelinu ani substráty s rašelinou
- ✓ nepoužívať ľahko rozpustné minerálne hnojivá

PRVKY PRÍRODNEJ ZÁHRADY
treba získať minimálne päť

- ✓ živý plot z divorastúcich krov
- ✓ prirodzená lúka, prvky líky
- ✓ divorastúce porasty
- ✓ divý kút
- ✓ mimoriadne stanovišťa
- ✓ listnaté stromy
- ✓ kvety a kvetinové trvalky

OBHOSPODAROVANIE A ÚŽITKOVÁ ZÁHRADA
treba získať minimálne päť

- ✓ kompost
- ✓ úkryty pre zvieracích pomocníkov
- ✓ využitie dažďovej vody
- ✓ používanie prírody šetrných postupov a materiálov
- ✓ mulčovanie
- ✓ zeleninové záhony a bylinky
- ✓ ovocná záhrada a bobuľové kry
- ✓ zmiešaná kultúra/striedanie plodín /zelené hnojenie

Miesto, dátum: BENKOVCE, 25.11.2017 Certifikát odovzdáva: *Jedna R.*

Iniciatíva miestopredsedu krajskej vlády spoločaj krajiny Dolné Rakúsko Mag. Wolfganga Sobotta.

WWW.PRIRONAZAHRADA.EU

Závěrečné slovo kronikárky

Touto publikáciou sme sa snažili priblížiť obec Benkovce jej obyvateľom z viacerých hľadísk. Zamerali sme sa na svedectvá najstarších občanov obce, ktorých spomienky sme chceli uchovať pre ďalšie generácie. Pokúsili sme sa o stručný prehľad dejín školstva v Benkovciach, no musíme podotknúť, že o našom školstve by sa dala napísať celá kniha. Človek by neveril, koľko informácií sa dá vyčítať z jedného malého archívneho lístočka. Objavili sme ho pri našom štúdiu v Archíve Vranov nad Topľou, ktorý je pracoviskom Štátneho archívu Prešov. Chceli by sme sa poďakovať pracovníkom Archívu Vranov n/T za ich spoluprácu pri tvorbe našej publikácie Benkovce v premenách času. Všetky články sme písali s láskou a úctou k Benkovciam. Dúfame, že keď sme na niekoho alebo na niečo pozabudli, odpustite nám. Pátrali sme v kronikách, archíve a šli sme aj priamo za občanmi a robili s nimi rozhovory. Chcelo to čas, úsilie a hlavne chuť. Preto buďme vďační aj za to málo, čo sa nám podarilo. Ďakujeme všetkým, ktorí nám pomáhali s tvorbou publikácie za ich zanietenosť, ochotu a trpezlivosť.

Mgr. Katarína Hladká, kronikárka obce

Zoznam použitej literatúry:

Benkovce včera a dnes, vydala obec Benkovce 2008

Bindas Pavol: Valalske balamuti alebo daco pravda daco šmiška, Vranov nad Topľou 2007

Kizling Ján: Nižný Hrabovec, 1997

Šaláta Aladár: Príbehy spod Ondavskej vrchoviny, Univerzum Prešov 2012

Kocák Štefan a Kocák Peter: Tradičná ľudová kultúra obce Zámutov ,vydal: Obecný úrad Zámutov 2003

Šofranko Peter: Folklórne tradície v obci Benkovce, Diplomová práca na Pedagogickej fakulte UPJŠ Prešov, 1991

Kolektív Antolíková E., Malinková I., Ocilková B., Smetanka M., Osobnosti a ľudová kultúra Zemplína,

Benkovské noviny, ročníky I. - XX., 1998 - 2018

